

Pensioenfonds Vervoer

MVB halfjaarverslag
juli - december 2023

Pensioenfonds
Vervoer

Kerncijfers

Kerncijfers MVB-halfjaarverslag

Pensioenfonds Vervoer

Klimaatcommitment

Lange termijn doelstelling 2050

Pensioenfonds Vervoer wil in 2050 een netto emissieneutrale (net zero) belegger zijn.

Middellange termijn doelstellingen 2030

Pensioenfonds Vervoer kiest voor een CO₂-reductie aanpak van de portefeuille ten opzichte van een vast referentiepunt, namelijk de CO₂-uitstoot van de benchmark per ultimo 2020. Dat is het moment dat Pensioenfonds Vervoer gestart is met het klimaatbeleid. De eerste stap is een initiële CO₂-reductie van de liquide portefeuille van 30% ten opzichte van de benchmark per ultimo 2020. Dat ligt in lijn met de klimaatbenchmarks die de Europese Unie heeft geformuleerd. We streven ernaar om jaarlijks de CO₂-uitstoot van de portefeuille te reduceren, zodanig dat na 10 jaar (in 2030) een reductie van 50% is gerealiseerd, in lijn met de doelstelling van de EU.

Kortetermijndoelstellingen

Jaarlijks worden acties vastgesteld die uitgevoerd worden in het kader van het MVB-beleid, waarbij eveneens vaak aandacht is voor het klimaatrisicobeleid. De kortetermijndoelstellingen voor 2024 zijn opgenomen in dit verslag.

156 DIALOGEN MET 130 ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	41
Milieu	48
Arbeidsnormen	52
Corruptie	15

Ambitiethema's

Pensioenfonds Vervoer richt zich op 3 specifieke thema's:

Werknemersrechten,
Klimaatverandering en Milieu
(biodiversiteit, water en afval).

3

Stemcijfers

450 aandeelhoudersvergaderingen
3236 agendapunten

450
vergaderingen
gestemd

89
DIALOGEN

Thematische engagement

Access to Nutrition	7
Biodiversiteit in de landbouwketen	7
Klimaatadaptatie en water	6
Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen	6
Reductie CO ₂ -uitstoot	8
Klimaat en Transport (2)	8
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Mensenrechten & Governance	10
Reductie CO ₂ -uitstoot plus	10
Kleding en circulariteit	10
Access to Healthcare	9

1543 ONDERNEMINGEN EN LANDEN WAARIN WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

204	Klimaatbeleid
144	Controversiële wapens
460	Staatsbedrijven
515	Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas
114	Normschenders
19	Goed bestuur (SFDR)
62	Tabak
25	Landen

Een aantal ondernemingen valt onder meerdere uitsluitingsgronden.

Nieuw thema:

- Uitbreiding thema Reductie CO₂-uitstoot

Afgesloten thema's:

- Access to Nutrition
- Biodiversiteit in de landbouwketen

NEW

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	05
2.	Screening	09
3.	Uitsluitingsbeleid	10
4.	Engagement	13
5.	Corporate Governance	52
6.	ESG-integratie	56
7.	Impactbeleggen	58
8.	Rapporteren	60
9.	Bijlagen	61

1. Inleiding

Pensioenfonds Vervoer vindt het belangrijk om beleggen op een maatschappelijk verantwoorde manier in te richten. Het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) steunt op zes instrumenten. Ieder half jaar brengt Pensioenfonds Vervoer verslag uit van de ontwikkelingen rondom de beleidspijlers en de stappen die zijn gezet in de verdere ontwikkeling van het verantwoord beleggingsbeleid. In deze rapportage leggen we verantwoording af over de inzet van de verschillende MVB-instrumenten.

Wat houdt verantwoord beleggen in?

Pensioenfonds Vervoer is een lange termijn belegger en heeft als doelstelling een goed pensioen voor nu en voor later voor zijn deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden. Daarbij vindt het pensioenfonds het belangrijk rekening te houden met MVB. Pensioenfonds Vervoer stimuleert bedrijven waarin het belegt maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Op deze wijze geeft Pensioenfonds Vervoer invulling aan langetermijnwaardcreatie.

Wat zijn de uitgangspunten?

Voor het MVB-beleid heeft Pensioenfonds Vervoer overtuigingen en thema's geformuleerd. Daarnaast maakt het pensioenfonds gebruik van de volgende internationale kaders:

- UN Global Compact¹;
- Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Convenant voor Pensioenfondsen (IMVB Convenant)²;
- OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen³;
- UN Guiding Principles on Business and Human Rights⁴;
- Principles for Responsible Investing (PRI)⁵;
- Sustainable Development Goals (SDGs)⁶.

Welke thema's kiest Pensioenfonds Vervoer?

Naast de bovenstaande uitgangspunten hanteert Pensioenfonds Vervoer de volgende thema's:

- Werknemersrechten;
- CO₂/klimaatverandering;
- Milieu (biodiversiteit, water, afval).

Welke instrumenten gebruikt Pensioenfonds Vervoer?

Bij het in praktijk brengen van MVB-beleid maakt Pensioenfonds Vervoer gebruik van verschillende instrumenten. Deze instrumenten worden achtereenvolgens besproken in aparte hoofdstukken in dit verslag. Dit zijn de zes instrumenten:

1. Screening en due diligence van ondernemingen op internationale normen, zoals UN Global Compact;
2. Uitsluiting;
3. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
4. Corporate governance;
5. ESG-integratie in beleggingsprocessen;
6. Impactbeleggen.

¹ <https://www.unglobalcompact.org>

² <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfondsen/convenant>

³ <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf>

⁴ https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

⁵ <https://www.unpri.org>

⁶ <https://sdgs.un.org/goals>

Wat is de reikwijdte van het verantwoord beleggen beleid?

Daar waar mogelijk past Pensioenfonds Vervoer het MVB-beleid toe op de beleggingen. Dit geldt met name voor de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. Het MVB-beleid van het pensioenfonds is van toepassing op de

beleggingen in discretionaire mandaten. Wanneer het pensioenfonds gebruik maakt van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet altijd mogelijk om het eigen MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer toe te passen. Pensioenfonds Vervoer zet zich in om deze gevallen zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld door fondsen om te zetten naar mandaten waar mogelijk.

OVERZICHT ESG-INSTRUMENTEN EN TOEPASSING IN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE

	Staatsobligaties	Aandelen	Bedrijfsobligaties	Hypotheken	Vastgoed	Illiquide overig
Screening		x	x			
Uitsluitingen	x	x	x			
Normatief engagement		x	x			
Thematisch engagement		x	x			
Stemmen		x				
ESG-integratie		x	x	x	x	
ESG-bonds	x		x			
Impactbeleggingen						x

Hoe legt Pensioenfonds Vervoer verantwoording af?

Pensioenfonds Vervoer publiceert ieder half jaar een MVB-rapportage. De rapportage is toegankelijk via de website van Pensioenfonds Vervoer. Daarnaast staan op deze website de volgende documenten:

- Verantwoord beleggen beleid;
- Stembeleid;
- [Vote Disclosure System](#)⁷ ten aanzien van steminstructies. U kunt hier zien hoe per aandeelhoudersvergadering is gestemd.

⁷ <https://vds.issgovernance.com/vds/#/MTQwMjc3Nw==/>

MVB doelstellingen

Pensioenfonds Vervoer formuleert korte, middellange en langetermijndoelstellingen op MVB. Daarbij wordt expliciet de relatie gelegd met de acties uit het klimaatrisicobeleid dat onderdeel is van het MVB-beleid.

Resultaten doelstellingen 2022-2023

Pensioenfonds Vervoer heeft ambities gesteld voor het aanscherpen van bestaand beleid, ambities voor aanvullend beleid en onderzoek naar kansen. Eenmaal per jaar rapporteren wij de voortgang op deze doelstellingen, zie de tabel hieronder.

Doelstellingen 2024

Kortetermijndoelstellingen 2024

Jaarlijks worden acties vastgesteld die uitgevoerd worden in het kader van het MVB-beleid, waarbij eveneens vaak aandacht is voor het klimaatrisicobeleid.

- Transparantie vergroten over MVB ontwikkelingen en de inzet van MVB instrumenten door Pensioenfonds Vervoer, met nadruk op de door het pensioenfonds geformuleerde thema's (doorlopend gerapporteerd in MVB halfjaarverslag).
- Continueren van het aanscherpen en implementeren van ESG-integratie bij portefeuillemanagers conform het MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer (tjidslijn: in 2024).
- Continueren met het implementeren van de CO₂-reductiedoelstellingen bij de relevante liquide beleggingsportefeuilles (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken welke mogelijkheden en risico's er aan het toepassen van meer positieve selectie in de beleggingsportefeuille zitten, zowel bij liquide als bij illiquide beleggingen. (Anders gezegd: is meer focus op positieve keuzes mogelijk (versus negatieve keuzes, cq. uitsluiten)?) (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken van de gevoeligheid van de hypotheken- en vastgoedportefeuilles voor klimaatverandering (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken welke kwantitatieve / forward-looking datapunten er zijn op de voor ons relevante thema's en indien beschikbaar hierop beleid formuleren (tjidslijn: in 2024).
- Vaststellen van een databeleid voor MVB (tjidslijn: in 2024).
- Bepalen welke afwegingen een rol spelen bij de keuze om green bonds van fossiele bedrijven (onder strikte

RESULTATEN KORTE TERMIJN DOELSTELLINGEN MVB-BELEID 2022-2023

Doelstelling 2023	Resultaat
·Transparantie vergroten over MVB ontwikkelingen en de inzet van MVB instrumenten door Pensioenfonds Vervoer, met nadruk op de door het pensioenfonds geformuleerde thema's (doorlopend in MVB halfjaarverslag).	Dit MVB-verslag is verder verbeterd door aparte hoofdstukken voor Screening, ESG-integratie en impactbeleggen. Ook is er meer overzicht door gebruik van tabellen. Het verslag blijft in continue verbetering.
Herijken van de ESG randvoorwaarden van de bestaande multi-factor ESG aandelenbenchmarks (tjidslijn: in 2023).	In 2023 zijn twee maatwerkbenchmarks geïmplementeerd voor de genoemde aandelenportefeuilles: een SDG-benchmark van Robeco en een MSCI Paris Aligned Benchmark.
Continueren van het aanscherpen en implementeren van ESG-integratie bij portefeuillemanagers conform het MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer (tjidslijn: in 2023).	ESG-integratie staat continue onder de aandacht in onze gesprekken met vermogensbeheerders. Pensioenfonds Vervoer heeft bij diverse vermogensbeheerders een CO ₂ -reductiedoelstelling geïmplementeerd. Verder is bij een aantal Emerging Market Debt-managers een minimale ESG-bond allocatie opgelegd. Ook heeft Pensioenfonds Vervoer alle vastrentende vermogensbeheerders laten weten dat Pensioenfonds Vervoer een voorkeur heeft voor ESG-bonds boven reguliere obligaties bij gelijke geschiktheid.
·Continueren met het implementeren van de CO ₂ -reductiedoelstellingen bij de relevante liquide beleggingsportefeuilles (tjidslijn: in 2023).	Waar mogelijk is een CO ₂ -reductiedoelstelling opgenomen in mandaatrichtlijnen.
·Aanscherping van het proces rondom uitsluiting van normschenders bij onvoldoende voortgang in het engagementtraject (tjidslijn: in 2023).	Het normschendersbeleid is aangescherpt conform de doelstelling.

voorwaarden) wel of niet toe te staan in de portefeuille. (tijdslijn: in 2024).

- Onderzoeken welke allocatie naar impactbeleggingen passend is (mede gegeven het nieuwe pensioenstelsel) (tijdslijn: in 2024).

Middellange termijn doelstellingen 2030

Pensioenfonds Vervoer kiest voor een CO₂-reductie aanpak van de portefeuille ten opzichte van een vast referentiepunt, namelijk de CO₂ van de benchmark per ultimo 2020. Dat is ook het moment dat Pensioenfonds Vervoer gestart is met het klimaatbeleid. De eerste stap is een CO₂-reductie van de liquide portefeuille van 30% ten opzichte van de benchmark per ultimo 2020. Dat ligt in lijn met de klimaatbenchmarks die de Europese Unie heeft geformuleerd. We streven ernaar om jaarlijks de CO₂-uitstoot van de portefeuille te reduceren, zodanig dat na 10 jaar (in 2030) een reductie van 50% is gerealiseerd, in lijn met de doelstelling van de EU.

Lange termijn doelstellingen

Pensioenfonds Vervoer wil in 2050 een netto emissie-neutrale (net zero) belegger zijn. De intentie is om in 2030 een CO₂ reductie te realiseren die in lijn ligt met het reductiepad van het Akkoord van Parijs. Dat is circa 50% CO₂-reductie in de liquide portefeuille ten opzichte van ultimo 2020.

Recente ontwikkelingen

Witte fosformunitie toegevoegd aan uitsluitingsbeleid controversiële wapens

Pensioenfonds Vervoer sluit witte fosformunitie uit van beleggingen per 1 januari 2024. Pensioenfonds Vervoer sloot controversiële wapens al uit, hieraan is witte fosformunitie toegevoegd. Witte fosfor(munitie) valt onder de categorie brandwapens. Het is een chemisch middel dat ernstige brandwonden veroorzaakt en niet mag worden gebruikt in dichtbevolkt gebied, maar verder niet verboden is onder het oorlogsrecht. Pensioenfonds Vervoer wil niet betrokken zijn bij producenten van deze wapens.

Biodiversiteit als focusthema in het MVB-beleid toegevoegd

Pensioenfonds Vervoer heeft biodiversiteit als focusthema toegevoegd aan het MVB-beleid. Al decennialang gaat het aantal plant- en diersoorten en hun leefomgevingen achteruit. Het tempo van dit verlies aan biodiversiteit is zorgwekkend en heeft een zware impact op onze samenleving als de huidige trend niet wordt doorbroken. Biodiversiteit is daarmee een relevant en urgent thema. Pensioenfonds Vervoer zet zich in voor behoud van biodiversiteit via engagement, stemmen en uitsluiten.

Pensioenfonds Vervoer gestegen naar plek 10 in VBDO-benchmark en heeft 4 sterren bij UN PRI

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) beoordeelt elk jaar de 49 grootste pensioenfondsen van Nederland op het gebied van duurzaamheid.

Pensioenfonds Vervoer steeg met 7 plaatsen naar plek nummer 10 in de jaarlijkse benchmark.

Pensioenfonds Vervoer is ondertekenaar van de UN Principles for Responsible Investment (UN PRI). Ondertekenaars van de UN PRI worden jaarlijks getoetst op de kwaliteit, reikwijdte en toepassing van deze principes. Eind december 2023 heeft de UN PRI de beoordelingsrapporten over het jaar 2023 kenbaar gemaakt. Op de 6 getoetste deelgebieden werd Pensioenfonds Vervoer beoordeeld met vier van de vijf sterren. Daarmee presteert Pensioenfonds Vervoer ruim boven de UN PRI-mediaan.

Paris Aligned Benchmark voor aandelen toegevoegd

Pensioenfonds Vervoer heeft besloten om voor een deel van de aandelenbeleggingen de MSCI World Climate Paris Aligned Custom Choice index te hanteren. Het gaat eind 2023 om circa 1/6 deel (momenteel circa EUR 1,5 miljard) van de portefeuille aandelen ontwikkelde markten. Dit is eind 2023 geïmplementeerd. Pensioenfonds Vervoer draagt hiermee bij aan het verder reduceren van de CO₂-uitstoot van de portefeuille.

ESG-bonds doelstelling opgenomen in EMD-mandaten

Pensioenfonds Vervoer heeft besloten een minimumallocatie naar ESG-bonds op te nemen in de Emerging Markets Debt mandaten. Deze doelstellingen worden in 2024 geïmplementeerd. Green bonds, social bonds en sustainable bonds worden als ESG-bond geclassificeerd, omdat zij zogenaamde 'use of proceeds' obligaties zijn. Bovendien worden de managers van Pensioenfonds Vervoer geïnformeerd dat bij gelijke geschiktheid (in termen van risico/rendement), Pensioenfonds Vervoer de voorkeur geeft aan ESG-obligaties boven reguliere obligaties.

2. Screening

Pensioenfonds Vervoer heeft in juni 2021 een due diligence beleid opgesteld in lijn met de vereisten van het IMVB-convenant voor pensioenfondsen. Dit beleid is als bijlage toegevoegd aan het MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer dat terug te vinden is op de website. Pensioenfonds Vervoer heeft Achmea IM aangesteld als ESG dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan de stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan Pensioenfonds Vervoer.

Door de beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeert Pensioenfonds Vervoer (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtsgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van Pensioenfonds Vervoer zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaat Pensioenfonds Vervoer de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaat Pensioenfonds Vervoer over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet openstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door Pensioenfonds Vervoer staan vermeld in onderstaande tabel:

TABEL 2.1

Per 31-12-2023	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuw normatieve dialogen H2 2023
Mensenrechten	46	4
Arbeidsnormen	11	8
Milieu	26	9
Anti-corruptie	0	2

In het hoofdstuk Uitsluitingen en in de bijlage bij dit MVB-halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en is tevens aangegeven op basis van welke norm en schending dit plaatsvond. In het hoofdstuk Engagement van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Hierin staan ook de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart, gegroepeerd per thematisch aandachtsgebied.

3. Uitsluitingsbeleid

Er zijn verschillende redenen waarom Pensioenfonds Vervoer ervoor kiest om niet te beleggen in bepaalde ondernemingen. Zo kiezen wij ervoor om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of ondernemingen die bepaalde controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming een controversieel product als kernactiviteit voert, is een engagementtraject niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. In dat geval sluit Pensioenfonds Vervoer op voorhand uit.

Daarnaast worden ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen schenden bijvoorbeeld rondom mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie en bij achterblijvende engagementresultaten uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het Global Compact en de principes van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen de basis. Het uitsluitingsbeleid van Pensioenfonds Vervoer richt zich op meerdere criteria, namelijk producenten van controversiële wapens, tabaksproducenten, bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit kolen of uit de winning van olie uit teerzanden, winning van schalieolie en -gas of winning van olie en gas in het Arctisch gebied en structurele schenders van het UN Global Compact. Voor de invulling van het klimaatrisico-beleid kiest Pensioenfonds Vervoer er voor om niet te beleggen in ondernemingen die slecht presteren op het gebied van klimaatbeleid. Daarnaast sluit Pensioenfonds Vervoer landen uit die niet voldoen aan de criteria van het pensioenfonds.

3.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor Pensioenfonds Vervoer uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per Q3 2023 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	Nucleaire wapens	ISS ESG	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
	Biologische wapens			
	Chemische wapens			
	Antipersoonsmijnen			
	Clustermunitie			
	Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Pensioenfonds Vervoer aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid.			
	Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond.			
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.	ISS ESG	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Steenkool	Pensioenfonds Vervoer hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst

	<p>bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als:</p> <p>De omzet van een onderneming is voor meer dan 5% afkomstig uit aan steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.</p> <p>De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).</p>			
Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Normschenders	Pensioenfonds Vervoer sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de onderneming bij een geverifieerde schending geen maatregelen heeft genomen of niet reageert op poging tot dialoog. Als de onderneming wel maatregelen heeft genomen, moet de schending binnen 2 jaar zijn opgeheven. Anders wordt alsnog overgegaan tot uitsluiting.	ISS ESG	Jaarlijks	Uitsluitingslijst
Klimaatbeleid	Voor de invulling van het klimaatrisico-beleid kiest Pensioenfonds Vervoer er voor om niet te beleggen in ondernemingen die slecht presteren op het gebied van klimaatbeleid. Voor de beoordeling in hoeverre ondernemingen de bereidheid en bekwaamheid hebben voor de overgang naar een koolstof arme economie maakt Pensioenfonds Vervoer van gebruik van de tooling van The Transition Pathway Initiative (TPI). De ondernemingen in de portefeuille wordt door TPI gescreend op de managementkwaliteit en CO2-prestaties gericht zijn op de overgang naar een koolstofarme economie conform het Klimaatakkoord van Parijs. TPI hanteert voor de managementkwaliteit 5 tredes van beoordeling voor ondernemingen. Pensioenfonds Vervoer kiest er voor om ondernemingen die een TPI score hebben van lager dan 3 uit te sluiten uit de aandelen en de bedrijfsobligatieportefeuilles.	Transition Pathway Initiative (TPI)	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Landen	<p>Pensioenfonds Vervoer sluit overheden uit als de Verenigde Naties en/of Europese Unie majeure/substantiële sancties tegen de centrale overheid van één bepaald land hebben ingesteld. Over het algemeen schenden de overheden van dergelijke landen systematisch de fundamentele mensenrechten van hun burgers. Naast de EU-sanctielijst en de VN-sanctielijst worden de prestaties van de landen in de Freedom in the World index (mensenrechten), de ITUC Global Rights index (arbeidsnormen) en de Corruption Perception Index (corruptie) als vertrekpunt gebruikt bij het opstellen van de uitsluitingslijst.</p> <p>Uitsluiting van overheden past het pensioenfonds toe op alle aan deze overheid direct gerelateerde beleggingsinstrumenten, zoals staatsobligaties. Ook obligaties van aan de staat gerelateerde instanties en lagere overheden van het desbetreffende land vallen onder de uitsluiting.</p>	EU- en VN-sanctielijst en ITUC Global Rights index, Freedom in the World index, Corruption Perception index	Jaarlijks	Uitsluitingslijst

Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Pensioenfonds Vervoer kiest er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Goed bestuur	<p>Pensioenfonds Vervoer belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van:</p> <p>Goede managementstructuren;</p> <p>Betrekkingen met werknemers;</p> <p>Beloning van het betrokken personeel;</p> <p>Naleving van de belastingwetgeving.</p> <p>Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Pensioenfonds Vervoer gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.</p>	MSCI	Jaarlijks	Uitsluitingslijst

3.2. Samenstelling uitsluitingslijsten

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabak. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar wordt het beleggingsuniversum via MSCI gescreend op het criterium steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en arctische olie- en gas. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria worden op de geactualiseerde uitsluitingslijst geplaatst. Eventueel aanwezige holdings worden verkocht. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

4. Engagement

Een onderneming is onder meer gericht op het maken van winst. Dit streven naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet komen te staan met internationale richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, zoals het Global Compact, de OESO Richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business & Human Rights.

Wanneer ondernemingen deze internationale richtlijnen systematisch schenden ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de lange termijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en ook Pensioenfonds Vervoer dat richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Daarom gaat Pensioenfonds Vervoer in dialoog met ondernemingen. Het doel is het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten. Zo draagt Pensioenfonds Vervoer bij aan het bewaken van het juiste evenwicht.

4.1. Dialoog en de minimale uitgangspunten

Engagement is het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Wij voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. wij spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen of anticorruptie schenden (Normatief engagement).
2. wij spreken ondernemingen in specifieke sectoren of ketens aan ter bevordering van een algemene standaard (Thematisch engagement).
3. wij spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Sociale, Milieu, en Goed Bestuurskwesties Dit doen wij veelal in collectief verband. (ESG Nederland).

De doelstellingen

De verschillende types dialogen hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk type geldt dat engagement een zaak van lange adem is. Voor de trajecten wordt uitgegaan van een looptijd van drie jaar. Anders dan bij het instrument uitsluiting waarbij Pensioenfonds Vervoer op voorhand niet belegt in ondernemingen die ter discussie staan, spoort Pensioenfonds Vervoer als aandeelhouder of obligatiehouder in engagement gesprekken het management juist actief aan om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Normatieve Engagement heeft als doel structurele schendingen van Global Compact principes, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die (mogelijk) leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media.

In de praktijk leiden deze schendingen ook vaker tot rechtszaken, die boetes of het uitbetalen van schadeclaims door de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die ook de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren wij uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagement programma, wordt een due diligence proces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt ieder kwartaal gecontroleerd op schendingen van één

of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding principles on Business & Human Rights door ISS ESG. Bij vermoedens van een mogelijke schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze ondernemingen gestart met als doel de schending op te heffen en mogelijke nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld lokale bevolking ter sprake komen.

Thematische engagement heeft een andere doelgroep dan normatief engagement. Hier staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. Het Thematisch engagement programma bestaat uit circa 10 thema's en is gericht op het verhogen van sociale, milieu en governance standaarden in sectoren, ketens of bij individuele ondernemingen waarin Pensioenfonds Vervoer belegt. Bij de keuze van een thema spelen de volgende zaken een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de Beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succes kans voor slagen van de dialoog.

In **ESG Nederland** engagement is het pensioenfonds in gesprek met de belangrijkste Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudersvergaderingseizoen. Deze dialogen vinden veelal in collectief verband plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse corporate governance platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudersvergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid. De uitvoering van de ESG Nederland dialogen wordt gedaan door de integraal vermogensbeheerder.

4.2. Omvang engagementprogramma

Het engagementprogramma van Pensioenfonds Vervoer bestaat de volgende onderdelen:

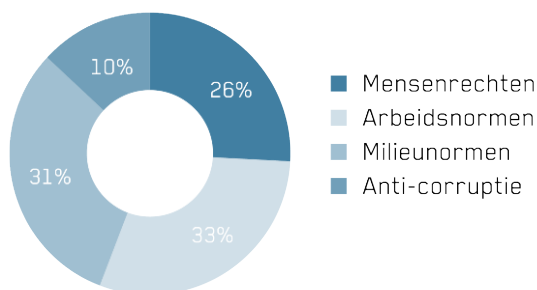
TABEL 4.2.1 TOTALE ENGAGEMENTPROGRAMMA NORMATIEF EN THEMATISCH

#	Thema	Dialoogvorm
1	Mensenrechten	Normatief
2	Arbeidsnormen	Normatief
3	Milieu	Normatief
4	Anti-corruptie	Normatief
5	Nederlandse Beursgenoteerde ondernemingen	ESG Nederland
6	Biodiversiteit	Thematisch Natuur en Milieu
7	Klimaat en Transport	Thematisch CO ₂
8	Klimaatadaptie en Water	Thematisch CO ₂
9	Reductie CO ₂	Thematisch CO ₂
10	Arbeidsomstandigheden	Thematisch Werknemersrechten
11	Access to Healthcare	Thematisch Sociaal
12	Access to Nutrition	Thematisch Sociaal
13	Mensenrechten en Governance	Thematisch Sociaal
14	Kleding en Circulariteit	Thematisch Gezondheid
15	Plastics	Thematisch Natuur & Milieu

4.3. Resultaten en voortgang normatieve engagementprogramma

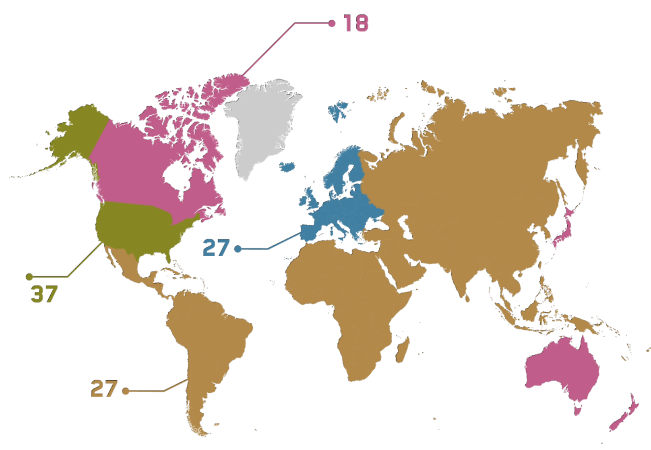
Pensioenfonds Vervoer vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatieve engagement. Per 15 december 2023 maken 109 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 156 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 24 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een lopende dialoog opnieuw opgestart. De figuur hieronder geeft weer hoe het programma is opgebouwd.

FIGUUR 4.3.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd in verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt met 82 dialogen op de ontwikkelde markten. We verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren we de dialoog met 27 ondernemingen in de opkomende markten. De figuur hieronder laat de regionale verdeling zien van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

FIGUUR 4.3.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

Iedere dialoog heeft vier engagementverwachtingen, die specifiek zijn voor de onderneming. Deze engagementverwachtingen worden samengevat in vier mijlpalen, die voor iedere dialoog hetzelfde zijn, zoals weergegeven in tabel 1. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Per dialoog is bekeken welke mijlpaal relevant is voor de onderneming. Herstel en Verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant doordat er niet één specifieke groep van benadeelden is of Herstel en Verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

TABEL 4.3.1 MIJLPALLEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van Beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige engagementprogramma. Alle positief afgesloten dialogen zijn uit de statistieken gehaald. De onderstaande tabellen geven alleen de lopende dialogen weer.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal - Het delen van Relevante Informatie - zijn in 35% van de dialogen nog geen stappen gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil of doordat de dialoog recent is gestart. In 20% van de dialogen heeft de onderneming een toezegging gedaan relevante informatie te delen. In 42% van de dialogen is relevante informatie gedeeld en in 2% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. Voor 1% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4.3.2 DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Indicatoren	Mijlpaal 1: Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	35%
 Er is een toezegging gedaan	20%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	42%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	1%

Voor de tweede mijlpaal – de Implementatie van het Beleid – zijn in 29% van de dialogen geen stappen gezet noch toezeggingen gedaan. In 37% van de dialogen is de toezegging gedaan om beleid te implementeren en in 30% van de dialogen hebben de ondernemingen daadwerkelijk beleid geïmplementeerd. In 2% van de gevallen is dit beleid geverifieerd door een onafhankelijke partij. Voor 2% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4.3.3 IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Indicatoren	Mijlpaal 2: Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	29%
 Er is een toezegging gedaan	37%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	30%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	2%

Het mogelijk maken van Herstel en Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. In 38% van de dialogen zijn er geen maatregelen genomen ten aanzien van Herstel en Verhaal. In 20% van de dialogen zijn er toezeggingen gedaan en in 37% van de gevallen hebben de ondernemingen aan de onderliggende engagementverwachtingen hebben voldaan, waarvan 1% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 4% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4.3.4 HERSTEL EN VERHAAL

Indicatoren	Mijlpaal 3: Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	38%
 Er is een toezegging gedaan	20%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	37%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	4%

Bij de vierde mijlpaal - Het opheffen en/of voorkomen van de schending - zien we dat er in 36% van de dialogen geen maatregelen zijn genomen. In 36% van de dialogen is er een toezegging gedaan en 16% van de ondernemingen hebben aan de onderliggende engagementverwachtingen hebben voldaan, waarvan geen geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. In 12% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4.3.5 OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Indicatoren	Mijlpaal 4: Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	36%
 Er is een toezegging gedaan	36%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	16%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	0%
n.v.t.	12%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan de rapportagedatum zijn in het engagementprogramma 61 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 6 ondernemingen is de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

In de rapportageperiode zijn de in tabel hieronder genoemde 5 dialogen (succesvol) afgesloten.

TABEL 4.3.6 AFGESLOTEN DIALOGEN H2 2023

Onderneming	Normschending
Deutsche Bank AG	Corruptie
Adani Ports & Special Economic Zone Ltd.	Mensenrechten
SK Innovation Co., Ltd	Corruptie
Top Glove Corp. Bhd.	Arbeidsnormen
PT Pertamina (Persero)	Milieu

Aandeelhoudersresolutie

Het afgelopen jaar hebben we opnieuw een aandeelhoudersresolutie ingediend bij Uber over de veiligheid voor chauffeurs. De 'civil rights audit', in afwachting waarvan Uber in mei 2023 veel van haar aandeelhouders overtuigde tegen ons voorstel te stemmen, werd in september 2023 gepubliceerd. Deze audit adresseert de veiligheidsproblematiek bij Uber echter onvoldoende en richt zich uitsluitend op de Verenigde Staten. Wij verwachten daarom dit keer meer steun voor onze resolutie, waarover in mei 2024 gestemd zal worden.

UITGELICHT: Betrokkenheid bij witwassen in de Verenigde Staten

Opgeheven schending: Corruptie

In 2015 heeft de 'New York State Department of Financial Services' (NYDFS) een handhavingsmaatregel opgelegd aan Deutsche Bank voor het niet adequaat monitoren van de transacties van haar klanten. Dit naar aanleiding van de ontdekking van een financiële witwas-route van Moskou, via Londen en New York, naar Cyprus en de Maagdeneilanden. Deutsche Bank faciliteerde financiële transacties binnen dit witwasschandaal. De handhavingsmaatregel is in 2020 door de NYDFS uitgebreid, nadat er wederom gebrekkig toezicht op de financiële transacties van Deutsche Bank klanten ontdekt werd.

Deutsche Bank staat nog steeds onder het toezicht van de handhavingsmaatregel. De onderneming werd in 2022 door de NYDFS geprezen voor haar medewerking aan het onderzoek en de inzet voor herstel. De raad van bestuur van de Amerikaanse 'Federal Reserve' deelde deze mening echter niet, en heeft Deutsche Bank in 2023 een aanvullende boete opgelegd voor onvoldoende voortgang in het herstelproces.

Deutsche Bank heeft tot nu toe onder de handhavingsmonitor constructief meegewerkt aan het onderzoek van de NYDFS. Er zijn in de tussentijd geen aanvullende zaken van onvoldoende toezicht op potentieel witwassen bij gekomen. We concluderen in dit stadium van het herstelproces dat de schending niet langer actueel is en er daarom geen noodzaak meer is voor engagement met Deutsche Bank. Het oordeel is gewijzigd van ORANJE naar GROEN (score 5: onder observatie).

4.4. Normatieve dialogen

Onderstaand is aangegeven welke nieuwe dialogen rond normatieve schendingen zijn geïnitieerd in het afgelopen halfjaar. Het engagementprogramma rond normatieve schendingen wordt uitgevoerd in samenwerking met ISS ESG.

4.4.1. Mensenrechtenschendingen

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die nieuwe mensenrechtenschendingen helpen voorkomen. De onderneming moet aantonen dat de schending van relevante UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen of de UN Guiding principles on Business & Human Rights is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Door activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor de betreffende regimes, die deze inkomsten vervolgens vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking. Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van schendingen op het gebied van mensenrechten zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurd veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Pensioenfonds Vervoer is in het tweede halfjaar van 2023 met 4 ondernemingen een dialoog gestart rond een (vermeende) mensenrechtenschending.

**TABEL 4.4.1.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING IN HET TWEDE
HALFJAAR VAN 2023¹**

Onderneming	Geïnitieerd
Albemarle Corporation	16-10-2023
Alphabet Inc. Class C	16-10-2023
Enel SpA	16-10-2023
Universal Health Services, Inc. Class B	16-10-2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 is 1 dialoog op het gebied van mensenrechten succesvol afgesloten.

4.4.2. Arbeidsnormenschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe arbeidsnormenschendingen. Dit engagement thema sluit goed aan bij het thema Werknemersrechten van Pensioenfonds Vervoer.

Structurele schendingen van het Global Compact principes, OESO richtlijnen of de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, in het bijzonder de principes die gaan over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatierisico's voor de onderneming en voor belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij deze beginselen schenden. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat schendingen in de toekomst opnieuw zullen optreden. Structurele schendingen van de beginselen over arbeidsomstandigheden kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de ketens van toeleveranciers van ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel van een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de toeleveringsketen. De onderneming moet aantonen dat de schending van de Global Compact principes is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven.

Pensioenfonds Vervoer is in het tweede halfjaar van 2023 met 8 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) arbeidsnormenschending.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN ARBEIDSNORMENSCHENDING IN HET TWEEDE HALFJAAR VAN 2023¹

Onderneming	Dialoog geïnitieerd
Activision Blizzard, Inc.	16-10-2023
Alphabet Inc.	16-10-2023
Apple Inc.	17-7-2023
Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023
Eni SpA	16-10-2023
GCL Technology Holdings Limited	17-7-2023
McDonald's Corp.	17-7-2023
Starbucks Corporation	17-7-2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 is 1 dialoog op het gebied van arbeidsnormen succesvol afgesloten.

4.4.3. Milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de gevonden schendingen van het UN Global Compact en de OESO richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages voor het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact en de OESO richtlijnen, in het bijzonder de principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen daarom te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze principes. Mochten zij hier schuldig aan zijn, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat de schendingen in de toekomst opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van UN Global Compact principes of OESO richtlijnen structureel is opgeheven waarbij het wenselijk is dat een externe onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan het nemen van corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

Pensioenfonds Vervoer is in het tweede halfjaar van 2023 met 9 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) milieu normschending.

GEÏNITEERDE DIALOGEN MILIEUSCHENDINGEN IN HET TWEEDE HALFJAAR VAN 2023¹

Onderneming	Dialoog geïnitieerd
Albemarle Corporation	16-10-2023
Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023
Bayer AG	16-10-2023
Eni SpA	16-10-2023
Iberdrola SA	17-7-2023
Lundin Mining Corporation	16-10-2023
Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023
Norfolk Southern Corporation	17-7-2023
The Chemours Company	17-7-2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 is 1 dialoog op het gebied van milieuvervuiling succesvol afgesloten.

4.4.4. Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en hebben een negatieve invloed op de (creatie van) lange termijn aandeelhouderswaarde. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten. Overtredingen van internationale principes op het gebied van anticorruptie kunnen schadelijk zijn voor de reputatie van een onderneming en de waarde van merken.

Eén van de universele principes van het UN Global Compact en OESO richtlijnen is gericht op corruptie. Dit principe roept ondernemingen op preventieve en handhavingsmaatregelen te nemen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anti-corruptiebeleid en de maatregelen tegen corruptie bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet ook voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers die betrokken zijn bij beschuldigingen in verband met corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over verrichte onderzoeken en over doorgevoerde veranderingen.

Pensioenfonds Vervoer is in het tweede halfjaar van 2023 met 2 ondernemingen de dialoog gestart over een (vermeende) corruptieschending.

TABEL 4.4.4.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN CORRUPTIESCHENDINGEN IN HET TWEEDE HALFJAAR VAN 2023¹

Onderneming	Dialogo geïniteerd
Alphabet Inc.	16-10-2023
LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2023 zijn 2 dialogen op het gebied van anti-corruptie succesvol afgesloten.

4.5. Thematische dialogen

Het thematische engagementprogramma van Pensioenfonds Vervoer wordt uitgevoerd door onze engagementuitvoerder Achmea IM. In de volgende paragrafen treft u het verslag van Achmea IM aan.

De thematische dialogen hebben tot doel algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen wordt samengewerkt met nationale en internationale partijen. Over de voortgang en het vervolg op onze dialogen leest u op de volgende pagina's.

Een overzicht van alle ondernemingen die in het thematische engagementprogramma zitten is te zien in de bijlage. Pensioenfonds Vervoer heeft specifieke aandacht voor de thema's CO₂/Klimaatverandering, milieu (biodiversiteit, water, afval) en werknemersrechten.

In het tweede halfjaar van 2023 bestaat het thematische engagementprogramma uit 11 thema's, die zich in verschillende fases bevinden:

Thema's gerelateerd aan CO₂/klimaatverandering

De volgende thema's van het thematische engagementprogramma zijn gericht op CO₂-reductie en klimaatverandering:

- Klimaat en transport;
- Klimaatadaptatie en water;
- Reductie CO₂-uitstoot (PLUS).

Deze worden eerst besproken. Overige thema's komen daarna aan bod.

TABEL 4.5.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens	Aantal dialogen
Klimaat en transport		H1 2022	Logistieke sector	8
Klimaatadaptatie en water		H1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie	6
Reductie CO ₂ -uitstoot		H2 2022	Koolstof intensieve sectoren	8
Reductie CO ₂ -uitstoot PLUS		H1 2023	Koolstof intensieve sectoren	10
Access to nutrition		H1 2018	Agro & Food	7
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		H2 2022	Supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten	8
Biodiversiteit in de landbouwketen		H1 2021	Supermarkten en Voedingsproducten	7
Access to healthcare		H1 2023	Farmaceutische sector	9
Arbeidsomstandigheden		H1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen	6
Mensenrechten & Governance		H2 2022	Grondstoffensector, ICT-sector en de elektronische goederen sector	10
Kleding en circulariteit		H1 2023	Textiel, kleding en luxe goederen en Retail – Consumer Discretionary	10

4.5.1. Klimaat en transport

Het in 2022 gepubliceerde IPCC-rapport laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23 procent bijdraagt aan de mondiale totale CO₂-uitstoot⁸. Als gevolg van globalisering en de toenemende wereldhandel groeit de transportsector sterk in omvang. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met zo'n 10 procent daalde als gevolg van de COVID-19 pandemie, is de uitstoot inmiddels terug op het oude niveau. De transportsector is grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs gebleven, maar dient dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de noodzakelijke wereldwijde CO₂-reductie. Daarom is het zowel vanuit financieel als maatschappelijk perspectief

relevant om dit thema uit te voeren. We richten ons hierbij onder andere op spoorwegbedrijven. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Voor spoorwegbedrijven is er veel winst te behalen omdat een groot deel van deze ondernemingen nog erg afhankelijk is van diesel. Het engagement met deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van fossiel brandstofverbruik en het verhogen van het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (zoals biobrandstof op de korte termijn en waterstof op de lange termijn), het verbeteren van voertuigtechnologie (zoals slimme start-stop systemen en batterijtechnologie voor locomotieven), maar ook andere efficiëntiemaatregelen (zoals slimme routeplanning).

TABEL 4.5.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAAT EN TRANSPORT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	De onderneming heeft het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelijkheid klimaatbeleid op bestuursniveau • Beloningsbeleid voor bestuurders gekoppeld aan klimaatdoelstellingen
Beleid	Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO ₂ -uitstoot in het bijzonder op in hun beleid.	<ul style="list-style-type: none"> • Scope 1, 2 en 3 reductiedoelstellingen • Science Based Targets • Net Zero doelstelling • Onderscheid tussen emissiereductie en 'removal' in strategie en doelstellingen • Lobbybeleid in lijn met eigen klimaatambities • Integratie brandstofefficiëntie en diesel alternatieven in de strategie, planning, activiteiten en investeringsbeslissingen • Roadmap voor transitie vloot • Integratie klimaatscenario-analyse in strategie
Innovatie	Transportbedrijven besteden specifieke aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering.	<ul style="list-style-type: none"> • Maatregelen om route-efficiëntie te verbeteren • Planning voor het moderniseren van bestaande locomotieven
'Best practices'	Transportbedrijven geven aan de hand van 'best practices' inzicht in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking op gebied van ontwikkeling waterstoftechniek • Samenwerking op gebied van ontwikkeling batterijtechniek • Engagement met klanten
Transparantie	Transportbedrijven verbeteren transparantie en verslaggeving over CO ₂ -uitstoot.	<ul style="list-style-type: none"> • Relevante emissie data (scope 1, 2 en 3) • Rapportage brandstofverbruik per activiteit en transportmiddel • CDP climate score >B • TCFD aligned rapporteren

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 7: betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang thema

Aurizon

In de tweede helft van 2023 spraken wij voor de tweede keer met Aurizon. Sinds het vorige gesprek zijn de emissies van

Aurizon gestegen. Voor scope 1 en 2 emissies gaf Aurizon aan dat dit, onder andere, kwam door de aanhoudende vraag naar steenkool. Voor scope 3 gaf Aurizon aan met veel kleine leveranciers te werken, waardoor het lastig is emissiereducties te behalen. Aurizon zet in op elektrificatie van locomotieven, maar gaf aan dat er voor haar net-zero 2050 doelstelling nog hoge investeringen benodigd zullen zijn om de vloot volledig te elektrificeren. De onderneming gaf aan dat dit een uitdaging gaat vormen. 'Offsetting' van emissies gaat noodzakelijk zijn, waarvoor de onderneming momenteel extern gevalideerde offsets met hoge milieu

⁸ <https://www.iea.org/topics/transport>

integriteit onderzoekt. De rol van emissie offsetting zal in een opvolgend gesprek weer aan bod komen, om verdere inzage te krijgen in hoe de onderneming dit vorm wil geven. Aurizon gaf ook aan dat er enkele emissiedoelstellingen opgenomen zijn in het renumeratiebeleid, maar dat deze nog niet ver genoeg uitgewerkt is om het te publiceren.

Canadian National Railway

In de tweede helft van 2023 spraken wij voor de tweede keer met Canadian National (CN). Begin 2023 heeft CN haar net-zero 2050 doelstelling bij SBTi aangeleverd en de onderneming wacht nog op validatie. CN richt zich voor emissiereducties voornamelijk op het moderniseren van locomotieven, brandstofefficiëntie, en logistieke efficiëntie. Voor biodiesel geef CN aan nog beperkt te worden in de hoogte van het percentage biodiesel mengsel door de producenten van locomotieven. Verder overweegt de onderneming combinaties van elektrificatie en verbrandingsmotoren. De ontwikkeling van waterstof of volledige elektrificatie is volgens CN nog niet in een ver genoeg ontwikkeld stadium voor praktische toepassing. CN heeft nog geen directe link tussen klimaatdoelstellingen en haar renumeratiebeleid. Het stembelief inzake remuneratie van Achmea IM is op verzoek van CN met de onderneming gedeeld. Dit omdat CN een mogelijk directe link tussen klimaatdoelstellingen en remuneratie nog aan het onderzoeken is. Ook blijven wij het proces van SBTi validatie en mogelijke wijzigingen aan de klimaatdoelstellingen volgen.

Canadian Pacific Railway

Wij spraken in de tweede helft van 2023 voor de tweede keer met Canadian Pacific Railway (CPKC). Sinds het vorige gesprek is Canadian Pacific gefuseerd met Kansas City Southern, waardoor het spoorwegnetwerk in de Verenigde Staten en Mexico sterk vergroot is. CPKC gaf aan dat er grote uitdagingen lagen in het samenbrengen van de individuele klimaatdoelstellingen van de twee ondernemingen, voornamelijk door de verschillen in data, datacollectie, rapportages en tijdslijnen van bestaande doelen. CPKC heeft na de fusie besloten een 1.5 graden scenario te laten valideren door SBTi, om direct scherpe doelen te stellen. Verder zet CPKC in op biodiesel en elektrificatie als tussenstappen, met als uiteindelijk doel waterstof als brandstof. CPKC heeft daarom pilotprojecten lopen met elektrische- en waterstof versies van alle drie de hoofdmodellen van locomotieven in gebruik in de Verenigde Staten. CPKC is bezig met de ontwikkeling van een concreet stappenplan voor de ontwikkeling van biodiesel, het aanpassen van locomotieven en alternatieve aandrijvingsmethoden zoals waterstof. Wij zullen de voortgang in de ontwikkeling van dit stappenplan op de voet blijven volgen.

CSX Corporation

Wij spraken in de tweede helft van 2023 voor de tweede keer met CSX. De onderneming heeft sinds kort een nieuwe CEO, die een sterke koers op duurzaamheid, (brandstof)efficiëntie en procesoptimalisatie via data uitgezet heeft. CSX heeft zich

gecommitteerd aan een 2 graden scenario, met SBTi validatie. Over een mogelijk 1.5 graden scenario, waar wij ook tijdens gesprek op hebben aangedrongen, gaf CSX aan nog intern in discussie te zijn. Net-zero 2050 ziet CSX alleen gebeuren als er technische voortgang gemaakt in alternatieve aandrijving voor locomotieven. De focus van CSX ligt op operationele- en brandstof efficiëntie, biobrandstof, waterstof, en elektrische locomotieven. Op het moment zet de onderneming vooral in op biobrandstof. Over CDP rapportage en rapportage van scope 3 emissies gaf CSX aan nog in overleg te zijn over de meest geschikte manier van rapporteren. Het stembelief inzake remuneratie van Achmea IM is op verzoek van CSX met de onderneming gedeeld.

Uber

Hoewel wij in de tweede helft van 2023 schriftelijk contact hebben gehad met Uber, komt de dialoog niet op gang. De onderneming verwijst in haar schriftelijke reacties naar haar klimaatbeleid maar staat verder niet open voor een gesprek. Uber blijft daarom in de tweede helft van 2024 op de escalatielijst staan.

Union Pacific Corporation

Met Union Pacific spraken wij voor de tweede keer in de tweede helft van 2023. De onderneming heeft zich aan een SBTi gevalideerd 1.5 graden scenario gecommitteerd. Daarnaast heeft de onderneming de doelstelling voor net-zero emissies vastgesteld. Wij zullen blijven sturen op een gedetailleerder overzicht van hoe de onderneming deze net-zero doelstelling wil gaan behalen. De onderneming heeft ook besloten om alle belangrijke ESG-publicaties in één rapport te bundelen. Union Pacific richt zich voor emissiereducties voornamelijk op efficiëntie in biobrandstoffen. Om dat te bereiken worden er 600 locomotieven gemoderniseerd. Union Pacific is ook bezig met het identificeren van uitdagingen op het gebied van infrastructuur voor de lange termijn, met name op het gebied van klimaatrisico's. De onderneming heeft ook uitgebreid gerapporteerd over haar lobbyactiviteiten, en de redeneringen achter deze activiteiten.

Werner Enterprises

Het tweede gesprek met Werner vond plaats in de tweede helft van 2023. Werner heeft in de afgelopen tijd de duurzaamheidsrapportage geïntensiveerd. Daarin is de onderneming de mogelijkheid voor SBTi validatie en TCFD klimaatscenario analyses nog aan het onderzoeken. Wij blijven aandringen op de adoptie van deze twee standaarden. Wel rapporteert de onderneming al via CDP. Werner richt zich voor emissiereducties voornamelijk op voortgang in efficiëntie, met aerodynamische verbeteringen aan voertuigen, technologie die stationair draaien van voertuigen tegen gaan, en het schrappen van onnodige reizen. Verder test de onderneming met biodiesel en elektrische voertuigen. Werner werkt samen met leveranciers en partners om netwerken op te bouwen voor het grootschalig gebruik van biodiesel.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zullen wij vervolg geven aan de dialoog met **Norfolk Southern Corporation**.

4.5.2. Klimaatadaptie en water

Water is de basis voor al het leven en daarnaast ook een belangrijke grondstof voor vele productieprocessen. Mede door een stijging van de temperatuur en een verandering in neerslagpatronen als gevolgen van het veranderende klimaat, is de beschikbaarheid van water niet meer vanzelfsprekend. Wereldwijd worden jaarlijks 55 miljoen mensen getroffen door droogte⁹. Naast waterschaarste zorgt ook een overvloed aan water voor problemen in de vorm van overstromingen en is vervuiling van water een belangrijke oorzaak voor sterftegevallen en ziekten in lage- en middeninkomenslanden¹⁰. Ondanks het bewijs dat water in combinatie met klimaat een onderwerp van belang is, is het vaak onderbelicht bij ondernemingen. Veel ondernemingen

rapporteren watergebruik alleen op geaggregeerd niveau en alleen voor eigen productielocaties. Daarnaast geven veel ondernemingen geen inzicht in de lange termijn kwetsbaarheden in de specifieke regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Omdat watergebruik en problematiek rondom water, in contrast met klimaat, per regio verschilt, kunnen ondernemingen die actief zijn in regio's waar waterschaarste speelt een belangrijke bijdrage leveren aan de aanpak van deze problematiek. In dit engagement thema richten wij ons daarom op ondernemingen in de metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie die zeer afhankelijk zijn van grote hoeveelheden water en actief zijn in regio's waar waterschaarste heerst.

TABEL 4.5.2.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Doelstelling	Indicatoren
Beleidsvorming en governance	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming formuleert een lange termijn waterbeleid; De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden; Water is een aantoonbaar besproken onderwerp in de bestuurscommissies; De doelstellingen zijn vertaald naar het beloningsbeleid.
Monitoring	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming monitort de vooruitgang op haar doelstellingen; De onderneming analyseert strategische/financiële risico's en kansen als gevolg van waterschaarste; De onderneming is op de hoogte van de effecten die haar watergebruik heeft op lokale stroomgebieden en binnen haar toeleveringsketens; De onderneming heeft zicht op de impact van klimaatverandering op de beschikbaarheid van water voor haar activiteiten en relevante stakeholders.
Implementatie	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming optimaliseert processen om waterverbruik te verminderen en de waterkwaliteit te verbeteren. Bijvoorbeeld door de inzet van de best beschikbare technologieën; De onderneming past scenario analyse toe bij huidige locaties en de selectie van nieuwe productielocaties; De onderneming investeert in technische innovatie.
Transparantie	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming is transparant over haar waterrisico's en haar impact in de stroomgebieden en ecosystemen; De onderneming is transparant over het inzetten van haar invloed met betrekking tot regelgeving op het gebied van water; De onderneming is transparant over samenwerking met en het aangaan van de dialoog met relevante stakeholders.
Samenwerking in de sector	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketen en andere belanghebbenden die mede gebruik maken van dezelfde waterbronnen als de onderneming.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn (3.9)
- SDG Doel 6. Schoon water en sanitair (6.3, 6.4, 6.5 en 6.6)

- SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie (12.4)
- SDG Doel 15. Leven op het land (15.1)

⁹ https://wwf.panda.org/wwf_news/?352050/Worsening-drought-risk-impacts-55-million-people-every-year-says-WWF-report

¹⁰ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2018-the-geography-of-future-water-challenges-water-scarcity_3147.pdf

Voortgang thema

Industrias Peñoles

Het tweede gesprek met Industrias Peñoles vond plaats in de tweede helft van 2023. Peñoles heeft een interne ESG-commissie opgericht. Deze commissie is officieel goedgekeurd, maar moet nog geïnstalleerd worden. Peñoles heeft locatie-specifieke doelstellingen geformuleerd voor watergebruik, in samenspraak met lokale overheden en gemeenschappen. De focus ligt voor de onderneming nu op het produceren en verbeteren van data over het watergebruik, zodat er structurele plannen ontwikkeld kunnen worden voor de vermindering ervan. Peñoles heeft al langer lopende projecten in het hergebruiken van water en het actieve beheer van meren met vloeibaar mijnafval. Binnen deze projecten heeft samenwerking met lokale gemeenschappen voor Peñoles een hoge prioriteit. Met de verdere ontwikkeling van watermodellen en data over watergebruik, verwacht Peñoles concrete stappenplannen richting 'netto-positief' watergebruik te kunnen formuleren in de nabije toekomst. Wij verwachten van Industrias Peñoles dat de onderneming structurele stappen neemt in het ontwikkelen van plannen om watergebruik te verminderen, op basis van de vooruitgang in de geproduceerde data-modellen over het watergebruik. Wij blijven erop aandringen dat deze doelstellingen gekoppeld worden aan de beloning van de verantwoordelijke bestuurders.

Rio Tinto

In de tweede helft van 2023 spraken wij opnieuw met Rio Tinto. De onderneming is bezig met het verbreden van haar doelstellingen op het gebied van water, richting het concept 'natuur'. Rio Tinto is dit jaar begonnen met het publiceren van watergebruik per productielocatie, een belangrijke stap die onder andere door CDP positief is ontvangen. Op andere vlakken is Rio Tinto terughoudender. Hoewel wij hierop blijven aandringen, staat Rio Tinto momenteel nog niet open voor water impact beoordelingen, onafhankelijke externe beoordelingen en CDP-water rapportage. De onderneming ziet haar sterke samenwerking met lokale gemeenschappen al als een vorm van externe validatie. Opvolgend aan het gesprek Rio Tinto hebben wij met een coalitie van investeerders een aandeelhoudersresolutie ingediend waarin wij de onderneming vragen water impact beoordelingen uit te voeren. Deze resolutie heeft de ondergrens van 100 aandeelhouders of 5 procent van de aandelen niet gehaald, dus zal niet doorgezet worden.

Bridging the gap

Voldoende en schoon water is cruciaal voor mensen, bedrijven en landen wereldwijd. En teveel water kan leiden tot overstromingen en waterschade. Toch hebben institutionele beleggers vaak onvoldoende inzicht in de waterrisico's in hun portefeuille. Daarom slaan, na een eerdere succesvolle samenwerking op dit thema, Achmea Investment Management, NN, SCOR, Deltares en WWF de handen ineen om beter inzicht te krijgen in waterrisico's.

Het samenwerkingsproject "Bridge" ontwikkelt een aanpak om waterrisico's in stroomgebieden van rivieren in kaart te brengen die van belang zijn voor beleggingsportefeuilles. Als pilot zijn het Tietestroomgebied, in de Braziliaanse regio Sao Paulo, en het Chennai-stroomgebied in India geselecteerd.

We kijken in deze stroomgebieden naar de impact van klimaatverandering, sociaal-economische veranderingen en hoe bedrijven waarin we beleggen in deze gebieden omgaan met waterrisico's. Zo krijgen we een goed beeld van welke risico's nog onvoldoende geadresseerd zijn. Dit zal worden vertaald naar portefeuille-management en engagement met deze bedrijven.

Het project maakt deel uit van het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) programma van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De resultaten zullen dan ook publiek beschikbaar zijn en een startpunt vormen voor verdere samenwerking van institutionele beleggers om waterrisico's beter te adresseren, en om klimaatverandering en biodiversiteitsverlies te helpen tegengaan. Dit gebeurt onder andere via het Ceres Valuing Water Finance Initiative waar Achmea IM deel van uit maakt.

Vanguard

Het tweede gesprek met Vanguard vond plaats in de tweede helft van 2023. Vanguard opereert in Taiwan, waar momenteel de droogte sterk toegenomen is door het uitblijven van de normaal aanwezige tyfoons. Het watergebruik van de onderneming is hoog, en zal naar verwachting stijgen in de nabije toekomst. Vanguard gaf aan afgesloten systemen voor water te hebben, met een hergebruik van 80 tot 90 procent. De onderneming stelde daarom geen competitie om water te hebben met de rest van Taiwan. Het verminderen van watergebruik in het productieproces is iets waar Vanguard voortdurend aan werkt. Verder liggen de prioriteiten van Vanguard momenteel in het uitbreiden van hernieuwbare energie en productiecapaciteit. Er worden daarom in de aankomende jaren geen aanzienlijke investeringen voor het gebruik van water verwacht. Het vervolg van onze dialoog zal gericht zijn op het stellen van meer doelstellingen op het gebied van water. Gezien het hoge watergebruik van Vanguard, dringen

wij er op aan om naar alternatieve mogelijkheden binnen het productieproces en korte- en langetermijndoelstellingen voor de vermindering van watergebruik te kijken.

Qorvo

Wij spraken in de tweede helft van 2023 voor de tweede keer met Qorvo. De onderneming opereert internationaal in meerdere gebieden met (zeer) hoge waterstress. Qorvo heeft een interne duurzaamheidsadviesraad opgericht iom er op toe te zien dat binnen alle operaties geldende duurzaamheidsrichtlijnen gevolgd worden. Over locatie-specifieke doelen voor water gaf Qorvo aan liever vast te houden aan projectmatige doelen, gebaseerd op waar de meeste winst in de vermindering van watergebruik te behalen valt. Het incorporeren van de financiële risico's van verschillende waterscenario's is momenteel nog geen prioriteit van Qorvo. In het laatste gesprek vroeg Qorvo naar goede rapportage voorbeelden van water gerelateerde risico's. Hier zullen wij in januari schriftelijk opvolging aan geven. Wij blijven verder aandringen op de ontwikkeling van water scenario-analyses die ook financiële risico's in acht nemen. Ook willen wij sturen op de ontwikkeling van locatie-specifieke doelen en zowel korte- als lange termijn doelstellingen op het gebied van water.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zullen wij onze dialoog met **Newcrest Mining** voortzetten. De overname van **Newcrest Mining** door Newmont Corporation in november 2023, was voor ons reden dit gesprek tijdelijk uit te stellen.

4.5.3. Reductie CO₂-uitstoot (PLUS)

In het Klimaatakkoord van Parijs spraken 196 landen af de opwarming van de aarde te zullen beperken tot ruim onder de 2 graden, met het streven om de opwarming beneden de 1,5 graad te houden. Het koolstofbudget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur. Tijdens de dialoog Reductie CO₂-uitstoot gaan we met

ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich meebrengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Voor dit thema is met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals 'Transition Pathway Initiative' (TPI) het beleggingsuniversum getoetst. Aan de hand van de uitkomst zijn ondernemingen geselecteerd met relatief de hoogste emissies en weinig aandacht in hun beleid voor de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel.

TABEL 4.5.3.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscommissie aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid De onderneming neemt aan CO₂-reductie gerelateerde KPI's op in de beloning van bestuurders De onderneming is transparant over haar betrokkenheid bij belangenorganisaties en zorgt ervoor dat de doelen in lijn zijn met haar eigen klimaatbeleid
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren De onderneming committeert zich aan een net-zero ambitie
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming rapporteert over klimaatrisico's en -kansen in lijn met TCFD De onderneming stelt een klimaat scenarioplanning op
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming rapporteert scope 1 en 2 GHG emissiedata en laat deze extern valideren De onderneming rapporteert aan 'CDP climate change'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang regulier thema

Na diverse reguliere contactpogingen, stuurden wij in de tweede helft van 2023 escalatiebrieven aan **Southwest Airlines** en **Hydro One**. De ondernemingen hebben hier niet op gereageerd. In de eerste helft van 2024 komen de ondernemingen daarom opnieuw in aanmerking voor escalatie, bijvoorbeeld via het stembeleid.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zullen we alle lopende Reductie CO₂-uitstoot dialogen voortzetten.

Voortgang PLUS

In de tweede helft van 2023 deden wij vooronderzoek en stuurden wij engagementbrieven naar **Orlen SA**, **Indorama Ventures**, **Nippon Sanso**, **Mitsui Chemicals** en **Kinder Morgan**. Met deze 5 ondernemingen staan gesprekken gepland voor februari 2024.

4.5.4. Access to Healthcare

Toegang tot gezondheidszorg is een mensenrecht en een belangrijk onderdeel van SDG 3 “Goede gezondheid & Welzijn”. Toegang tot gezondheidszorg is niet vanzelfsprekend, vanwege onder meer minder ontwikkelde zorgsystemen, te dure medicijnen of door het onvoldoende aansluiten van de zorg bij lokale behoeftes. Zo lopen volgens de World Health Organisation (WHO) 930 miljoen mensen het risico in armoede te vervallen door dure zorg. Het wereldwijd verbeteren van de eerstelijnszorg tegen 2030 kan 60 miljoen levens redden en de levensverwachting met 3,7 jaar verlengen¹¹. Binnen het thema Access to Healthcare richten we ons op ondernemingen die een belangrijke rol

spelen in de zorgketen en bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen, medicijnen produceren of medische hulpmiddelen distribueren.

Doel van het thema

Er zijn verschillende stappen die ondernemingen op dit thema kunnen zetten. Op basis van onze uitgangspunten en voorbereidend onderzoek, hebben we de volgende hoofddoelstellingen geselecteerd die, afhankelijk van de onderneming, worden vertaald in specifieke doelen per onderneming.

TABEL 4.5.4.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Doelstelling	Toelichting
Governance & Beleid	<p>De onderneming geeft de thematiek rondom Acces to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie;</p> <ul style="list-style-type: none">• De onderneming vertaalt haar strategie rondom Acces to Healthcare:• Naar heldere doelstellingen;• Naar de diverse markten waar de onderneming actief is.• De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en stakeholders op het thema Access to Healthcare.• De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn.• De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die Achmea IM i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld¹.• De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.
Implementatie & monitoring	<ul style="list-style-type: none">• De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten.• De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden.• De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen.• De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes.• De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen.• De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sectororganisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt.• De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.

¹¹ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

Samenwerking in de keten

- De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.

Transparantie

- De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

Sustainable Development Goals

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de SDG's. Met name op:

- SDG 3: 'Goede Gezondheid & Welzijn' (3.8, 3.b)

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze coalitie onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid¹². We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Voortgang thema

In juni 2023 hebben we de startbrieven verstuurd naar alle geselecteerde ondernemingen, waarna we direct al een aantal gesprekken gevoerd hebben. In de tweede helft van 2023 hebben we ons gericht op de bedrijven waarmee nog geen gesprek heeft plaatsgevonden. Dat heeft geleid tot eerste engagement gesprekken met **Takeda, AstraZeneca, Thermo Fisher, Amgen Inc, Jazz Pharmaceuticals Plc** en **Aspen Pharmacare Holdings Ltd.**

Takeda

Takeda is een farmaceutisch multinational gevestigd in Japan. Bij deze dialoog werken we samen met de Italiaanse belegger Etica. De uitkomsten van de Access to Medicine Index spelen een belangrijke rol in de engagement, aangezien deze een goed beeld geeft van welke stappen de onderneming nog kan zetten om toegankelijke en betaalbare zorg mogelijk te maken. De eerste dialoog in december was open en constructief, waarin de wijze waarop de onderneming werkt aan de aanbevelingen vanuit de Access to Medicine Index is besproken. Zo kan de ondernemingen

¹² Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

haar medicijnen voor de behandelingen van kanker in meer landen registreren en beschikbaar maken. Het was een constructief gesprek en we hebben afgesproken de dialoog snel in 2024 te vervolgen.

AstraZeneca

AstraZeneca is een Brits-Zweeds (bio)farmaceutische onderneming dat wereldwijd opereert. In oktober 2023 hadden we ons eerste gesprek met AstraZeneca. We spraken over de vragen in de startbrief. Het gesprek was open en de onderneming stelde actief vragen over hoe ze hun strategie konden aanscherpen. In het gesprek zijn we tevens dieper ingegaan op hoe de onderneming "Access to Healthcare" gedegen in haar beloningsbeleid kan integreren. De onderneming staat hier open voor, maar is nog op zoek naar goed meetbare indicatoren. We hebben een aantal voorbeelden gegeven van andere ondernemingen. Tot slot zijn we dieper ingegaan op de wijze waarop de onderneming samen met sectororganisaties zich hard kan maken voor een betere toegang tot medicijnen.

Thermo Fisher

Thermo Fisher specialiseert zich in het leveren van een breed scala aan producten en diensten op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, gezondheidszorg en toegepaste wetenschap. Met Thermo Fisher hebben we het afgelopen halfjaar twee gesprekken gevoerd. Het eerste gesprek was naar aanleiding van de startbrief. Het tweede gesprek was op initiatief van de onderneming met de vraag om feedback te geven op hun corporate governance en beloningsbeleid. We hebben in deze gesprekken meer verteld over onze engagement aanpak en waarom het thema "Access to Healthcare" voor ons als investeerder van belang is. De onderneming heeft meer verteld over haar aanpak, waaronder hoe het diversiteit in onderzoeken naar behandelingen waarborgt. Daarnaast zijn we dieper ingegaan op welke stappen de onderneming kan zetten op het thema "Access to Healthcare" en hoe het dit thema in het beloningsbeleid kan integreren. We zien dat de onderneming in vergelijking met bijvoorbeeld farmaceuten, nog veel stappen te zetten heeft. Zo kan de onderneming een strategie ontwikkelen om haar producten juist in ontwikkelingslanden beter beschikbaar te maken. We zullen daarom in 2024 een lijst met mogelijke verbeteringen delen met de onderneming.

Amgen Inc

Amgen is een multinational die biofarmaceutische producten op de markt brengt, gevestigd in de Verenigde Staten. Het duurde enige tijd voor het contact met Amgen tot stand was gebracht. Ook na meerdere e-mail en telefoontjes kwam er geen reactie op ons verzoek voor een gesprek. Pas na een conferentie voor farmaceuten, waar wij een presentatie gaven over de visie van investeerders op het thema toegang tot medicijnen, kwam er beweging bij Amgen. Dit leidde tot een eerste gesprek in december. De onderneming heeft in dit gesprek haar strategie en materialiteitsanalyse toegelicht. We zijn van mening dat de onderneming achterloopt in vergelijking met haar sectorgenoten. Ook zijn we dieper ingegaan over de impact van aankomende Europese regelgeving op de strategie en rapportages op het thema "Access to Healthcare". Zo heeft de Europese Unie de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) ingesteld en komt wordt binnenkort de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) vastgesteld. De eerste verplicht onderneming om gestructureerd over hun duurzaamheidsprestaties te rapporteren, en de tweede verplicht ondernemingen onderzoek te doen naar de duurzaamheidsprestaties in hun ketens. Beide zullen ook voor de aanpak op thema "Access to Healthcare" gevolgen hebben.

Jazz Pharmaceuticals Plc

Jazz Pharmaceuticals is een biofarmaceutisch bedrijf die wereldwijd opereert, gevestigd in Ierland. Met Jazz Pharmaceuticals hadden we in september 2023 ons eerste gesprek. In vergelijking met de andere ondernemingen binnen dit engagement thema is de duurzaamheidsstrategie nog niet ver ontwikkeld. De onderneming gaf aan dat het thema wel degelijk op de agenda staat, zowel bij het bestuur als breder binnen de organisatie. De onderneming wil stappen zetten, vanwege de snelle geografische groei van de onderneming en de aankomende Europese regelgeving op dit terrein. De onderneming publiceert haar doelstellingen en meerjarenplannen binnenkort. We hebben afgesproken in 2024 een vervolgspraak in te plannen om feedback te geven op deze aankomende plannen.

Aspen Pharmacare Holdings Ltd.

Aspen is een Zuid-Afrikaanse farmaceut die onder andere zeer actief is op het Afrikaanse continent. De onderneming werkte samen met Johnson & Johnson voor het produceren van vaccins tijdens de Covid-19 crisis. Ons eerste gesprek in november 2023 was zeer open. De onderneming gaf meer inzicht in haar strategie om toegang tot vaccins voor een breed scala aan ziektes te gaan vergroten. De onderneming kan hierin een grote positieve rol spelen, vanwege haar sterke positie op het Afrikaanse continent. De onderneming heeft recent een publicatie uitgebracht over welke stappen de onderneming op het gebied van "Access to Healthcare" wil zetten. Daarnaast onderzoekt de onderneming welke invloed de Europese regelgeving op haar strategie zal hebben. De onderneming neemt ons aanbod graag aan om hen van feedback te voorzien op dit thema bij het uitrollen van de strategie en we zullen in 2024 onze dialoog vervolgen.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 maken we de eerste balans op van de gesprekken. We kiezen per onderneming de engagementdoelen waar we prioriteit aan geven. Er worden vervolgens nieuwe gesprekken gepland. Daarnaast werken we met een groep beleggers samen aan een brief richting de ondernemingen over de impact van nieuwe Europese richtlijnen, CSRD en CSDDD, op hun strategie en rapportages wat betreft "Access to Healthcare". Ook ondernemingen die niet in Europa gevestigd zijn, maar wel een deel van hun omzet in Europa realiseren, moeten hieraan voldoen. Daarmee is deze regelgeving tevens een stimulans voor ondernemingen om meer te rapporteren over hun rol wat betreft "Access to Healthcare".

Daarnaast zijn er nog een onderneming waarmee geen gesprek is gevoerd, namelijk Danaher. De onderneming wil liever niet in gesprek. We gaan daarom in de eerste helft van 2024 de druk opvoeren om dit gesprek alsnog te laten plaatsvinden.

4.5.5. Access to Nutrition

Zowel goede voeding als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Eén op de drie mensen wereldwijd is of ondervoed of juist te zwaar. Gezonde en voldoende voeding is daarom wereldwijd een belangrijke uitdaging. Bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie kunnen een bijdrage leveren aan het aanpakken van deze problematiek. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij het ontwikkelen van producten, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de

voedingswaarden van producten. Periodiek wordt de Access to Nutrition index uitgebracht, een gedegen studie die in kaart brengt hoe voedingsbedrijven presteren op dit thema. Op basis van dit onderzoek is Achmea IM, in samenwerking met investeerders wereldwijd, het gesprek aangegaan met deze ondernemingen.

Doel van het thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de 'Access to Nutrition Index':

TABEL 4.5.5.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO NUTRITION

Doelstelling	Toelichting
Governance	<ul style="list-style-type: none">De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie en governance. Bijvoorbeeld door het stellen van doelstellingen om haar producten gezonder te maken en de dit te monitoren.
Beleid	<ul style="list-style-type: none">De onderneming heeft haar beleid uitgewerkt in concreet beleid, waarin onder andere de betaalbaarheid van goede voeding en stappen naar een gezondere productenportefeuille een plek hebben.
Implementatie & monitoring	<ul style="list-style-type: none">De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;De onderneming ondersteunt met haar marketingactiviteiten een gezond voedingspatroon;De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en een gezonde levensstijl;
Samenwerking in de keten	<ul style="list-style-type: none">Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.
Transparantie	<ul style="list-style-type: none">De onderneming rapporteert over a) de voortgang van haar beleid op goede voeding en b) over de gezondheid van haar productenportefeuille. Daarnaast geeft de onderneming via de verpakking goede informatie aan consumenten over de voedingswaarden van haar producten.

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 2: Geen Honger (2.2)
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn (3.4)

Samenwerking

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO).

Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika. De laatste resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd. Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren stappen te zetten op dit thema.

Conclusie

Suntory

Met Suntory verliep het contact lange tijd moeizaam. In 2023 waren de contacten, door een wisseling binnen investor relations, een stuk beter en constructiever. Er hebben in 2023 twee gesprekken plaatsgevonden, waarvan de laatste in

november 2023. Hoewel de onderneming achterloopt ten opzichte van haar sectorgenoten zien we wel steeds meer vooruitgang. Zo heeft de onderneming doelen gesteld om de hoeveelheid suiker te verminderen en laat ze ook daadwerkelijk vooruitgang zien. Daarnaast is de onderneming aan de slag om gezondere producten te lanceren en heeft het een Europese code voor verantwoorde marketing ondertekend. Ook is Suntory aan de slag gegaan om o.a. in Australië en het Verenigd Koninkrijk de gezondheid van haar producten in kaart te brengen. Toch blijft er nog veel te doen. Zo kan de onderneming nog stappen zetten om ook in andere regio's de gezondheid van haar producten te verbeteren en kan Suntory op meer punten doelen stellen dan alleen de reductie van suiker.

The Coca Cola Company

Met The Coca Cola Company hebben in 2023 twee gesprekken gehad. In beide gesprekken hebben we, in samenwerking met andere investeerders, het punt gemaakt dat de onderneming meer werk kan maken van haar strategie op het gebied van goede voeding. De onderneming heeft de laatste jaren wel goede stappen gezet wat betreft het verminderen van het suikergehalte in haar dranken. Maar andere onderdelen van een goede voeding blijven onderbelicht. Dat is relevant omdat Coca Cola in toenemende mate, naast cola, ook andere dranken zoals vruchtensappen, sportdranken, alcoholische dranken en thee verkoopt. Coca Cola reageerde in beide gesprekken terughoudend. Dat is teleurstellend aangezien de onderneming wereldwijd een positievere impact kan hebben op dit thema. Dat is dan ook de reden waarom we voor de aandeelhoudersvergadering in 2024 een resolutie hebben ingediend in samenwerking met CCLA, Cardano en VGZ. De resolutie roept de onderneming op om bredere doelen te stellen dan alleen suikerreductie en om over de gezondheidsaspecten van haar gehele productenportefeuille te gaan rapporteren.

Grupo Bimbo

Met Grupo Bimbo hadden we in september 2023 ons afsluitende gesprek. We kijken positief terug op deze dialoog. We zien dat de onderneming flinke stappen heeft gezet op het thema. Zo heeft de onderneming nieuwe doelen voor 2030 gesteld en zet het stappen om gezonde voeding ook betaalbaar te maken. Ook ging de onderneming proactief het gesprek met ons aan, vroeg het om feedback en bracht deze feedback ook daadwerkelijk in de praktijk. Zo zette de onderneming diverse stappen, zoals het verbeteren van de gezondheid van haar producten, het aanpassen van portiegrootte en het uitrollen van meer projecten om tekorten aan micronutriënten tegen te gaan.

Meiji

Meiji heeft formeel aangekondigd een zogenaamd "Nutrient Profiling Model" te gaan gebruiken om de gezondheid van haar productenportefeuille periodiek te meten. Dit model zal ook openbaar worden gemaakt¹³. Dit is een mooie, concrete

stap vooruit, ook aangezien Meiji verschillende stappen neemt om daadwerkelijk haar portefeuille gezonder te maken. In ons gesprek dat in oktober 2023 plaatsvond hebben we de onderneming gecompimenteerd met deze stappen. We zijn in het gesprek met name ingegaan op welke stappen de onderneming buiten Japan kan zetten op het gebied van gezonde voeding en hoe het haar verantwoord marketingbeleid kan verbeteren. De onderneming liet weten dit marketingbeleid, met name richting kinderen, te gaan verbeteren.

Conagra

Met Conagra had ons laatste gesprek een andere opzet dan gebruikelijk. Aangezien de onderneming een nieuw hoofd duurzaamheid heeft was het verzoek of wij als investeerders een presentatie konden geven met aanbevelingen en best-practices in de sector op het gebied van gezonde voeding. Conagra heeft toegezegd deze informatie te gebruiken om haar beleid aan te scherpen. In samenwerking met de andere investeerders, Mercy Investments and T. Rowe Price, hebben we in de presentatie aandacht besteed aan de best-practices op het gebied van verantwoorde marketing, het rapporteren over gezonde voeding, verantwoord lobbyen en wat de onderneming kan doen om gezonde voeding ook betaalbaarder te maken.

Evaluatie

We zien dat we in dit programma bij de meeste ondernemingen voortgang hebben geboekt. The Coca Cola Company is hierbij een uitzondering. Daarom hebben we besloten om bij Coca Cola de dialoog te escaleren door middel van een resolutie. Aangezien er bij de andere ondernemingen veel voortgang geboekt is, sluiten we de huidige lopende dialogen af. Dat betekent niet dat we stoppen met dit thema. In 2024 zullen we voortbouwen op opgedane kennis en met een nieuwe groep ondernemingen het gesprek aangaan over gezonde voeding. Naast ondernemingen uit de voedingsindustrie zullen we ons hierbij ook richten op restaurantketens, waaronder fastfoodketens.

¹³ https://www.meiji.com/global/news/2023/pdf/230630_01.pdf

4.5.6. Biodiversiteit

Biodiversiteit is het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen. Deze ecosystemen leveren belangrijke diensten aan de economie, zoals de dierlijke bestuiving van voedselgewassen, de natuurlijke zuivering van water en de instandhouding van een vruchtbare bodem voor gewassen. Daarom is het behoud van biodiversiteit van belang voor de financiële sector. Als ecosystemen hun veerkracht verliezen, neemt de productiecapaciteit af wat tot minder opbrengst leidt voor veel sectoren waarvan beleggers afhankelijk zijn. In dit engagementproject spreken we ondernemingen aan op hun verantwoordelijkheid om biodiversiteit te beschermen en te bevorderen. Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen, waarvan een aanzienlijk deel de natuur negatief beïnvloedt. Met hun activiteiten hebben deze ondernemingen (on)bewust een aandeel in het verlies van biodiversiteit. En veel ondernemingen zijn zelf ook afhankelijk van de biodiversiteit. Ze gebruiken grondstoffen voor hun

producten, zoals graan, soja, mais, vruchten, vis, maar ook hout en schoon drinkwater. Omdat de natuur deze producten voortbrengt noemen we ze ook wel 'ecosysteemdiensten'. Ondernemingen in de voedselproducten sector gebruiken veel landbouwproducten en hebben daardoor een substantiële impact op, maar ook afhankelijkheid van de biodiversiteit. Daarom hebben we een aantal grote ondernemingen in deze sector gekozen voor dit engagementthema.

Doel van het thema

Veel ondernemingen in de voedselproducten sector werken al aan het beperken van het verlies van biodiversiteit, maar vooral gericht op bepaalde aspecten, zoals voorkomen van ontbossing, 'duurzame visvangst' of juist waterbesparing. Wat meestal ontbreekt is een goed analyse van waar de voornaamste impact op verlies van biodiversiteit zit, en hoe deze vervolgens structureel wordt aangepakt. Daarom vragen wij de ondernemingen een goede impact analyse te maken, duidelijke doelen te stellen en risico's met de juiste prioritering aan te pakken.

TABEL 4.5.6.1 DOELSTELLINGEN BIODIVERSITEIT

Doelstelling	Indicatoren
Governance	Het bestuur van de onderneming geeft blijk van de urgentie van het thema biodiversiteit(sverlies), stelt doelen en neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering daarvan
Beleid	De onderneming stelt beleid op, gericht op behoud- en herstel van biodiversiteit, bijvoorbeeld gericht op het voorkomen van ontbossing en het bevorderen van meer duurzame landbouwpraktijken.
Implementatie & monitoring	De onderneming voert een structurele impact & afhankelijkheidsanalyse uit ¹ , als basis voor beleid en doelen: <ul style="list-style-type: none">• Impact en afhankelijkheden meten;• Interpreteren, prioriteren;• Doelen stellen;• Implementeren;• Voortgang meten en rapporteren.
Samenwerking in de keten	We verwachten van de ondernemingen om samenwerking te zoeken of te initiëren. Voorbeelden zijn: de Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD), Science Based Targets for Nature (SBTN) en de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD).
Transparantie	We verwachten rapportage over de positieve en negatieve impact op biodiversiteit, gebruik makend van leidende standaarden en rekening houdend met internationale ontwikkelingen in verslaglegging.

¹ Als opties voor een dergelijke analyse, bevelen we de methodes van de (TNFD), of de SBTN aan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)
- SDG 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe (15.2, 15.3)

Samenwerking

In de drie jaar die dit engagement duurde, is intensief samengewerkt met een vier leden van de 'Finance for Biodiversity Pledge' engagement werkgroep. Daarnaast werkten we ook samen met enkele deelnemers aan het programma 'Food Emissions 50' van Ceres¹⁴, een netwerk van institutionele beleggers uit de Verenigde Staten. De samenwerking met de 'pledge'-leden leidde in de dialoog met Costco tot het indienen van een aandeelhoudersresolutie, door het Canadese Vancity, waarop de onderneming de toezegging deed om aan de slag te gaan met een biodiversiteitsimpact analyse. Alle zeven ondernemingen zijn ook door het recent gestarte 'Nature Action 100' engagement programma geselecteerd. We zullen de conclusies over voortgang en voornaamste uitdagingen voor deze ondernemingen delen met dit nieuwe programma, zodat onze lessen in deze dialogen gebruikt kunnen worden. Achmea IM neemt ook deel aan Nature Action 100, maar heeft gekozen voor een aantal andere ondernemingen.

Conclusie

Per einde 2023 sluiten we dit engagementthema over biodiversiteit af. Onder het kopje 'evaluatie', hieronder, gaan we in op de belangrijkste resultaten en inzichten. Ook is het profiel van elke onderneming een conclusie met belangrijkste observaties en behaalde resultaten voor de betreffende onderneming te vinden. In het afgelopen half jaar hebben we nog gesproken met **Alimentation Couche-Tard**, **General Mills**, **Tyson Foods**, en **Kroger**. Hieronder een kort verslag van deze gesprekken.

Alimentation Couche-Tard

In juli spraken we nogmaals met Alimentation Couche-Tard. We spraken over de prioriteiten wat betreft duurzaamheid. Vanwege de grote omvang (ca. 60 procent) van de omzet uit fossiele brandstoffen heeft het reduceren van broeikasgassen de hoogste prioriteit. Echter, het tempo van de transitie van fossiele brandstof naar elektrische mobiliteit is vooral afhankelijk van overheidsbeleid. Positieve ontwikkeling is, dat door de Europese wetgeving over 'Corporate Social Responsibility Disclosure' (CSR), de onderneming nu een 'dubbele materialiteitsanalyse' moet maken. Daarin zullen naast klimaat, ook andere risico's op

gebied van biodiversiteit aan de orde komen. Dit is een mooie stap op weg naar een bredere analyse van de biodiversiteitsimpact waar wij om gevraagd hebben. Verder heeft de onderneming op gebied van duurzame koffie – ook een belangrijk deel van de omzet - goede stappen gezet. Alle koffie die de onderneming verkoopt heeft het label 'duurzame koffie' van de 'Rainforest Alliance'. Hoewel de onderneming op diverse aspecten van duurzaamheid goede voortgang toont en in de dialoog open en constructief was, heeft ze in de dialoog geen concrete toezeggingen gedaan. Daarom sluiten we de dialoog af met de conclusie dat geen van de impact doelen zijn gehaald.

General Mills

In oktober vond het laatste gesprek plaats met General Mills. Deze onderneming vertelde momenteel serieus te kijken naar de richtlijnen voor biodiversiteitsimpact analyse van de 'Taskforce Nature Related Financial Disclosures' (TNFD). Ze doet dit mede in relatie tot de nieuwe Europese CSRD wetgeving. Ook wil General Mills voldoen aan de nieuwe 'Forest, Land and Agriculture Guidance' (FLAG) van het 'Science Based Targets Initiative' (SBTI). Onderdeel daarvan is het streven naar een 'ontbossingsvrije toeleveringsketen' per einde 2025. Wat betreft de risico's van ontbossing, hebben vooral de palmolie en cacao keten prioriteit voor de onderneming. Ook werkt General Mills hard aan het uitbreiden van meer duurzame 'regeneratieve landbouw' in de keten. We hebben de onderneming wel aangespoord daar meer concrete, meetbare indicatoren voor vast te stellen, zodat de positieve impact goed onderbouwd kan worden. We sluiten deze dialoog succesvol af met een mijlpaal voor toezegging, vanwege de toegezegde oriëntatie op TNFD aanpak en het werken met de SBTI-FLAG methode, inclusief doelen voor de aanpak van ontbossing.

Tyson Foods

In oktober spraken we voor het laats met Tyson Foods. In dit laatste gesprek hebben we Tyson vooral aangespoord de deadlines voor het streven naar een 'ontbossingsvrije' productieketen naar voren te halen, van 2030 naar 2025. Dit is in lijn met de recent gepubliceerde 'Forest, Land and Agriculture Guidance' (FLAG) van het 'Science Based Targets Initiative'. Tyson oriënteert zich op deze doelen, in het kader van het aanscherpen van de klimaatdoelen. Tyson toonde zich ook bereid om over het versnellen van de aanpak van ontbossing met beleggers in gesprek te blijven. Hoewel Tyson in een eerder gesprek aangaf te willen kijken naar methoden voor impactanalyse, zoals TNFD, kon de onderneming hierover in het laatste gesprek geen concretere toezegging doen. Wel werkt Tyson met verschillende programma's aan het verduurzamen van de landbouwpraktijken in de keten. We sluiten de dialoog met Tyson af met een groene mijlpaal 'toezegging' vanwege de toegezegde inzet op de aanscherping van het ontbossingsbeleid. Als een van 's werelds grootste vleesproducenten blijft de 'core business', vleesproductie, de voornaamste uitdaging. Om de risico's rond biodiversiteitsverlies en klimaatverandering significant te reduceren, zou Tyson stevig moeten inzetten op de

¹⁴ Zie: Food Emissions 50 | Ceres;

transitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten. Een goede TNFD-analyse maakt de urgentie van deze transitie wellicht ook meer zichtbaar voor het bestuur van de onderneming.

Kroger

In het laatste gesprek met Kroger, in november, gaf men aan in gesprek te zijn met externe adviseurs, over de aanpak van biodiversiteitsimpact – en risicoanalyse. Ook werkt Kroger aan de verduurzaming van landbouwpraktijken, onder andere met het Wereldnatuurfonds (WWF) en door verantwoord pesticidegebruik. Kroger verwacht ook nieuwe doelen te stellen voor pesticidegebruik. Verder werkt Kroger aan de toepassing van de SBTI 'Forest, Land and Agriculture' aanpak (FLAG Guidance) om de 'scope 3' CO₂-emissies te reduceren. Onderdeel van deze FLAG- aanpak is ook het streven naar een 'ontbossingsvrije' productieketen, uiterlijk per eind 2025. Daartoe verwacht de onderneming eind 2024 nieuwe doelen te stellen. Nu de onderneming met externe adviseurs kijkt naar biodiversiteitsimpact – en risicoanalyse, en ook serieus aan de slag gaat met de FLAG-methode van SBTI, markeren we dit met de mijlpaal voor 'toezegging' en sluiten we de dialoog succesvol af.

4.5.7. Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

De eerste soorten plastic werden rond het begin van de vorige eeuw geïntroduceerd. Sindsdien heeft het gebruik van plastics een enorme vlucht genomen. Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van grote hoeveelheden plastics ook tot grote

milieuvervuiling en zoals uit steeds meer onderzoek blijkt, ook tot gezondheidsrisico's. Vervuiling van land en water, onder andere door plastic, is inmiddels één van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Enerzijds wordt verwacht dat de plasticproductie nog enorm zal groeien. Anderzijds groeit ook het inzicht dat deze groei zeer onwenselijk is vanwege de genoemde risico's voor milieu en gezondheid. Daarom zijn de ontwikkelingen in de plastic waardeketen ook van belang voor beleggers die in veel ondernemingen in deze keten beleggen. Achmea IM zet engagement over gebruik van plastic daarom voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

Doel van het thema

TABEL 4.5.7.1 DOELSTELLINGEN AFBOUW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Indicatoren
Governance	<ul style="list-style-type: none"> Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt¹ overheden in de aanpak van deze risico's; de onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
Implementatie & monitoring	<p>De onderneming stelt ambitieuze doelen², bijvoorbeeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume); reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen; reductie van plastic afval³; De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastictransitie kunnen versnellen;
Transparantie	<p>De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over:</p> <ul style="list-style-type: none"> de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu; het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen; hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastictransitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

¹ De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.

² Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar 'net-zero' uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.

³ Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Sustainable Development Goals

Het engagement thema sluit aan bij verschillende SDG's:

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2-6)

Samenwerking

In de tweede helft van 2023 hebben we de samenwerking met de VBDO voortgezet, als vervolg op het in mei 2023 door de VBDO geïnitieerde investor statement dat ondernemingen oproep om plastic verpakking terug te dringen. Met steun van verschillende andere ondertekenaars van het statement, stuurden we dit statement aan de ondernemingen in ons engagement programma. Daarnaast voerden we gezamenlijk twee engagement gesprekken. In de dialoog met Repsol, de enige 'petrochemische' onderneming in dit thema, werken we samen met 'As you Sow', een organisatie voor actief aandeelhouderschap in de Verenigde Staten. As You Sow roept een aantal belangrijke petrochemische ondernemingen die veel grondstoffen voor plastic produceren op om te analyseren wat het voor de onderneming betekent als de vraag naar plastic grondstoffen gaat dalen, volgens scenario's die nodig zijn om de milieuvervuiling door plastic te stoppen. Deze samenwerking biedt ons extra informatie en draagt bij aan de impact van de dialogen. Verder is Achmea IM ook nog betrokken bij de inzet van de 'Business Coalition' voor een ambitieus VN-verdrag voor de aanpak van plastic vervuiling.

Voortgang thema

In het najaar van 2023 hebben we een eerste gesprek gevoerd met **Repsol** en **Procter & Gamble**. En we spraken nogmaals met **Ahold Delhaize** en **Henkel**.

Ahold Delhaize

Ahold Delhaize ontving ons voor een tweede gesprek in september. In juli hadden we Ahold een brief gestuurd, namens een groep ondertekenaars van bovengenoemd door de VBDO geïnitieerd plastic statement. Met deze brief, het statement, en het gezamenlijke engagement, toonden we Ahold dat een grote groep internationale institutionele beleggers bezorgd is over de impact van plastic verpakking op milieu en gezondheid. Ahold gaf aan hard te werken aan het beperken van plastic verpakking, maar dat dit niet eenvoudig is. Vooral het stimuleren van de verkoop van producten in herbruikbare en navulbare verpakkingen is een uitdaging. Verder gaf Ahold aan dat het voornaamste doel is om te zorgen dat in 2025 100% van de verpakkingen herbruikbaar, recyclebaar of composteerbaar zijn. Daarnaast wil de onderneming minstens 25% gerecycled plastic gebruiken in verpakking van eigen-merk producten. Ahold ziet ook de toenemende berichten over gezondheidsrisico's van plastic en wil daar meer aandacht aan besteden.

Henkel

In november spraken we nogmaals met Henkel. Ook Henkel informeerden we in juli per brief over het genoemde VBDO plastic statement. En een aantal ondertekenaars van dit

statement nam deel aan het gesprek. We bespraken het belang van transparantie over hun houding ten aanzien van beleidsontwikkelingen en de mogelijkheid om zich te distantiëren van standpunten van industriegroepen die wetgeving willen vertragen. Ook informeerden we Henkel nader over de toenemende zorgen over de gezondheidsrisico's van plastic verpakkingen. Hoewel Henkel al doelen heeft gesteld om plastic verpakkingen te reduceren, hebben we de onderneming gevraagd om in een meer concreet plan van aanpak, of 'routekaart' aan te geven op welke wijze ze die doelen wil bereiken. In een volgend gesprek zullen we specifiek bespreken hoe Henkel de rapportage verder kan verbeteren, rekening houdend met nieuwe rapportage standaarden en wetgeving over duurzaamheidsrapportage.

Jerónimo Martins

We spraken met Jerónimo Martins in februari. De onderneming werkt al sinds 2009 aan 'ecodesign' voor verpakkingen. De onderneming kijkt daarbij vooral naar of verpakkingen recyclebaar zijn. De onderneming kijkt ook naar in welke markten het risico op vervuiling door plastic verpakking het grootst is. Duidelijk is dat in Colombia nog weinig wetgeving is wat betreft inzameling en hergebruik van plastic. Daarom is er ook weinig infrastructuur om dit in gang te zetten. Jerónimo Martins zet zich in voor betere afvalwetgeving in Colombia, en is betrokken bij de lancering van een 'plastic pact'¹⁵ in Colombia; een publiek-private samenwerking om vervuiling door plastic aan te pakken. Ook heeft de onderneming nadrukkelijk de behoefte aan betere wetgeving om de strijd tegen plastic vervuiling beter te kunnen voeren. Zo zou bijvoorbeeld ook de beschikbaarheid van gerecycled plastic beter geregeld moeten worden. In een volgend gesprek zullen we met de onderneming bespreken of de gestelde doelen aangescherpt kunnen worden en hoe de rapportage over voortgang beter kan.

Procter & Gamble

We spraken voor het eerst met Procter & Gamble (P&G) in december. Aan het gesprek namen ook een aantal ondertekenaars van het VBDO plastic statement deel. In reactie op onze vragen gaf de onderneming aan niet negatief te zijn over extra regelgeving ten aanzien van plastic verpakkingen. Deze extra regelgeving moet echter niet nadelig zijn voor koplopers, op goede wetenschappelijke inzichten gebaseerd zijn en echt bijdragen aan de transitie naar een meer circulaire industrie. Zo werkt P&G samen met het 'Consumer Goods Forum' een internationale coalitie van producenten van consumptiegoederen, aan voorstellen op het gebied van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (EPR; ofwel 'de vervuiler betaalt'). We bespraken ook de gezondheidsrisico's vanwege de chemicaliën gebruikt in plastics. De onderneming staat open voor een verder gesprek daarover en hanteert nu al een referentielijst met toegestane chemische stoffen. Verder hebben we P&G gevraagd om in nog meer detail te rapporteren over de aanpak en voortgang ten aanzien van de reductie van plastic verpakkingen.

¹⁵ <https://wrap.org.uk/media-centre/press-releases/colombia-launches-second-plastics-pact-latin-america>

Repsol

In november spraken we ook met Repsol. Het gesprek was open en constructief. De onderneming informeerde ons over de ambitie om een leider in circulaire plastics te worden in Europa. Repsol zet daarbij vooral in op de complexere 'chemische recycling' omdat ze hier de kennis en ervaring uit de productie van plastic uit fossiele grondstoffen goed kan inzetten. Doordat dit een duurder proces is, kan de onderneming hier ook meer waarde toevoegen. Hoewel de onderneming ambities toont, en ook stevige investeringen doet, gaat het tempo van de transitie ons nog niet snel genoeg. Repsol presenteerde wel concrete doelen voor het percentage circulaire versus fossiele grondstoffen. Dit biedt een goede basis is voor verdere discussie over doelen en versnelling van de transitie.

Vervolg

In 2024 willen we alle ondernemingen nogmaals spreken, zodra we in hun nieuwe duurzaamheidsverslag de voortgang hebben geanalyseerd. Ook zullen we bekijken hoe we in 2024 onze steun kunnen blijven tonen voor het VN-verdrag voor de aanpak van plastic vervuiling. Eind 2024 moet er een akkoord zijn bereikt over dit verdrag.

4.5.8. Arbeidsomstandigheden

Eerlijke en veilige arbeidsomstandigheden behoren tot de fundamentele rechten van werknemers. Het gaat bijvoorbeeld om het verbod op dwangarbeid en kinderarbeid, het recht op vrijheid van vereniging en collectief onderhandelen. Ook gelijk loon voor gelijk werk en de afschaffing van discriminatie op het werk behoren tot deze fundamentele rechten. Deze rechten zijn in 1998 vastgelegd in de ‘verklaring over fundamentele principes en rechten op het werk’ van de internationale arbeidsorganisatie (ILO). Deze verklaring maakt duidelijk dat deze rechten universeel zijn. Ze zijn van toepassing zijn op alle mensen in alle landen wereldwijd. Toch werken er wereldwijd nog ruim 180 miljoen mensen in vormen van gedwongen – of kinderarbeid. En in veel productieketens is geen sprake van eerlijke beloning. Veel slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage lonen komen uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migranten. Vrouwen en meisjes zijn binnen deze groepen vaak extra kwetsbaar. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu wet- en regelgeving over maatschappelijke verantwoordelijkheid en ‘due-diligence’ toeneemt, wordt

het beleggen in ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij schendingen van werknemersrechten een maatschappelijk en financieel materieel risico. In dit engagementthema gaan we daarom in gesprek met ondernemingen in de voedingsmiddelenketen met het doel het naleven van mensenrechten en arbeidsrechten in de productieketen te versterken.

Doel van het thema

Van ondernemingen in dit engagement programma verwachten we een gedegen mensenrechtenbeleid, inclusief arbeidsrechten. Daarnaast verwachten we ook adequate maatregelen om de risico’s op gebied van mensenrechten en arbeidsrechten te identificeren en daadwerkelijke schendingen te voorkomen en zo nodig op te lossen. Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen maken we gebruik van rapportages van de ondernemingen en ESG-data van MSCI, maar ook van de benchmarks van de ‘World Benchmarking Alliance’ (WBA), ‘Know the Chain’. Het beleid en de voortgang ten aanzien van leefbaar loon van de ondernemingen volgen we ook met de methodologie van het ‘Platform Living Wage Financials’ (PLWF).

TABEL 4.5.8.1 DOELSTELLINGEN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Doelstelling	Toelichting (of: Indicatoren)
Governance	De onderneming heeft het onderwerp arbeidsrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd;
Beleid	De onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de ‘UN Guiding Principles on Business and Human Rights’ en: <ul style="list-style-type: none">• heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten inclusief beleid voor ‘herstel en verhaal’ is vereist;• zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sectorinitiatieven aan de bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten;
Transparantie	De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.

¹ Inclusief een procedure voor ‘herstel en verhaal’, respect voor de ‘UN Global Compact Women’s Empowerment Principles’ en (indien relevant) het recht op ‘free, prior informed consent’ (FPIC).

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 1: Geen armoede (1.1)
- SDG 5: Gendergelijkheid (5.1)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.5, 8.7)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.1)

Samenwerking

In de tweede helft van 2023 stond de samenwerking met het PLWF in het teken van de afronding van de jaarlijkse leefbaarloon analyses en de jaarbijeekomst voor de presentatie van de resultaten. Aangezien het PLWF de onderzoeksmethode dit jaar aanscherpte, gingen de ondernemingen er in score niet veel op vooruit. Er wordt nu kritischer gekeken naar het werkelijk resultaat van beleid en programma's. Kan de onderneming met data aantonen dat lonen of inkomens van boeren echt zijn verbeterd? We zien dit als een positieve ontwikkeling, waarmee we de lat wat betreft impact duidelijk hoger leggen. Van alle ondernemingen die Achmea IM onderzocht is het resultaat dit jaar opgenomen in het jaar rapport van het PLWF. We sturen dit rapport aan de ondernemingen zodat ze hun positie ten aanzien van sectorgenoten kunnen zien. Ook zullen we agenderen in een volgend gesprek.

Voortgang thema

Dit half jaar spraken we met **J.M Smucker** en **Mondelez**.

J.M. Smucker

In september spraken we met J.M. Smucker. De onderneming vertelde over hoe ze het proces van 'keten-due-diligence' versterken. Zo werkt Smucker samen met Enviritas, een non-profit expert op gebied van fair-trade koffie aan meer inzicht in de productieketen en verbetering van inkomens van de koffieboeren. We gaven Smucker ook een compliment vanwege de verbeterde score in de 'human rights due diligence benchmark' van 'Know the Chain', een maatschappelijke organisatie die productieketen 'due diligence' van grote ondernemingen onderzoekt en vergelijkt. Toch blijkt ook uit die benchmark dat Smuckers nog veel kan doen aan verbetering van het 'due-diligence' proces. We gaven Smucker ook mee dat in ons leefbaar loon onderzoek blijkt dat ze nog veel moeten verbeteren op gebied van het leefbaar inkomen van bijvoorbeeld koffieboeren. Dit betreft zowel een steviger commitment van de directie, als meer structurele programma's, het verzamelen van inkomensdata en meer aandacht voor de inkomens van boeren in het inkoopbeleid. We blijven Smucker aanmoedigen tot verdere verbeteringen.

Mondelez

In november nodigde Mondelez nodigde ons uit voor een ESG-update gesprek. In dit gesprek, waar meer beleggers voor waren uitgenodigd, ging Mondelez in op de belangrijkste ontwikkelingen op gebied van duurzaamheid, zoals de inzet om aan de EU-richtlijn tegen ontbossing te voldoen, en de inzet voor betere lonen in de cacaoketen. Voorafgaand aan het gesprek hadden we onze vragen kunnen indienen. Naar aanleiding van de uitkomsten van ons leefbaar loon onderzoek vroegen we Mondelez om duidelijker te zijn over de precieze doelen ten aanzien van verbetering van het inkomen van cocoa-boeren. Ook vroegen we de onderneming of ze leefbaar loon en leefbaar inkomen risico's ook in kaart brengt voor andere grondstofketens, bijvoorbeeld in de palmolie en suikerketens. Omdat we in het gesprek onvoldoende concrete antwoorden kregen is een volgend gesprek gepland in februari 2024, specifiek over arbeidsomstandigheden en eerlijke lonen.

Vervolg

In februari 2024 spreken we opnieuw met **Mondelez**. Met de andere ondernemingen zullen we ook in 2024 nogmaals spreken om te horen over voortgang en mogelijke toezeggingen.

4.5.9. Mensenrechten en Governance

Het thema mensenrechten staat volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant een belangrijke rol gespeeld om het onderwerp structureel op de agenda te krijgen. Toch zijn er nog verschillende onderwerpen waar zowel ondernemingen als institutionele beleggers stappen kunnen zetten, zeker als het gaat om de preventie van mensenrechtenschendingen. Voorbeelden zijn de onderwerpen Herstel & Verhaal, 'Due Diligence' en hoe ondernemingen om kunnen gaan met het opereren in en/of hun blootstelling aan conflictgebieden of gebieden waar mensenrechten structureel worden geschonden. In ons normatieve engagementprogramma voeren we engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij

mensenrechtenschendingen met als doel deze te verhelpen. Er zijn echter ook veel stappen die ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensenrechtenrisico's kunnen nemen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Dit engagementthema richt zich daarom op het verbeteren van de aanpak van mensenrechtenrisico's. Voor dit thema zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de 'Corporate Human Rights Benchmark' (CHRB)¹⁶: grondstoffen, telecom en elektronica. De ondernemingen zijn vervolgens geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB en 'The 2022 Telco Giants Scorecard') en onze analyse van de ondernemingen.

Doel van het thema

TABEL 4.5.9.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t. dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanismen en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

¹⁶ De CHRB benchmark ontwikkeld door het toonaangevende instituut 'World Benchmarking Alliance'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

SDG 1: Kwaliteitsonderwijs (1.4, 1.5)

SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.7, 8.8)

SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (16.1, 16.2, 16.5)

Voortgang thema

General Electric (GE)

In de tweede helft van 2023 spraken we samen met een coalitie van Nederlandse beleggers met General Electric (GE) over haar beleid ten aanzien van mensenrechten in de toeleveringsketen. GE is vooral blootgesteld aan mensenrechtenrisico's bij het gebruik van haar producten. Producten van GE (zoals vliegtuigonderdelen) zijn herhaaldelijk in verband gebracht met mensenrechtenschendingen door autoritaire regimes. Omdat GE wordt opgesplitst in GE Healthcare, GE Aerospace en GE Vernova, spraken we de onderneming over hoe de verantwoordelijkheid voor en toezicht op mensenrechten wordt belegd binnen de 3 nieuwe entiteiten. Ook spraken we met de onderneming over de nieuwe OESO-richtlijnen die de toepasbaarheid van 'due dilligence' op verkochte producten (zoals de screening van klanten) benadrukken en hoe de onderneming zich voorbereidt op strengere EU-wetgeving op dit onderwerp. Tot slot vroegen we GE in toekomstige rapportages concrete voorbeelden te geven van haar beleid ten aanzien van hoog risico producten en hoog risico landen.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 zetten we de dialogen met de resterende ondernemingen voort waar we in de eerste helft van 2023 al gesprekken mee hadden gevoerd. Bovendien zullen we onze pogingen om de dialoog met **Sony** op te starten intensiveren, bijvoorbeeld door middel van een escalatiebrief gericht aan het bestuur. Tot nu toe heeft de onderneming nog niet gereageerd op onze contactpogingen.

4.5.10. Kleding en circulariteit

De kledingsector heeft momenteel een grote negatieve impact op milieu en klimaat. Dit komt door het gebruik van specifieke grondstoffen inclusief chemicaliën, het veroorzaken van CO₂-emissies, het grote watergebruik en watervervuiling. De sector veroorzaakt ongeveer 8 procent van de totale CO₂-emissies wereldwijd en gebruikt jaarlijks 93 biljoen liter water. Met name de bewerking van materialen en het kleuren van de stoffen, leidt tot veel watervervuiling. Maar vooral ook de relatief korte gebruiksduur van veel kleding zorgt voor een grote milieudruk. De kledingsector is nog verre van circulair en dit leidt tot enorme volumes aan afval, bestaande uit snel afgedankte - of zelfs onverkochte kleding. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief 'fast-fashion' doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar. Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid. Om de milieuproblemen in deze sector te verminderen, zal ze veel meer circulair moeten worden. Daartoe gaan wij in dit engagement thema het gesprek aan met belangrijke kledingproducenten en retailers in de beleggingsportefeuille.

Doel van het thema

Doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 4.5.10.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Doelstelling	Indicatoren
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te

ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen

Transparantie

De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 12: Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (12.2, 12.4, 12.5, 12.6)
- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)

Voortgang thema

In het afgelopen half jaar hebben we gesprekken gevoerd met alle ondernemingen in het thema, behalve met **Inditex**, **Fast Retailing** en **Zozo**. Van deze ondernemingen ontvingen we wel een uitgebreide inhoudelijke reactie op onze brief. Met deze ondernemingen willen we begin 2024 alsnog een eerste gesprek plannen om de schriftelijke reactie nader te bespreken. Over de gesprekken met de andere ondernemingen doen we hieronder verslag.

Adidas

Het eerste gesprek met Adidas vond plaats in september. Het gesprek was open en constructief. We hoorden van Adidas wat de onderneming al doet op het gebied van ontwerp, materiaalkeuze en productie, om producten zo duurzaam mogelijk te produceren en circulair gebruik van grondstoffen te bevorderen. Na het gesprek stuurden we Adidas een email met een aantal verbeterpunten. Zo vragen we de onderneming te onderzoeken of een impact analyse met behulp van de aanpak van de 'Taskforce Nature-related Financial Disclosures' de relevantie van meer circulair materiaalgebruik nog beter kan onderbouwen en het stellen van prioriteiten kan versterken. Ook vragen we Adidas systematischer te kijken naar doelen ten aanzien van duurzaam en circulair materiaalgebruik en de rapportage over voortgang te verbeteren. We stelden daarbij voor om de 'Circular Transition Indicators' te overwegen, ontwikkeld door de 'World Business Council for Sustainable Development'.

Gildan Activewear Inc

We spraken voor het eerst met Gildan Activewear in september. Gildan legde ons uit dat de onderneming de productie vrijwel geheel in eigen hand heeft. Dit stelt de onderneming in staat om beleidsaanpassingen op gebied van duurzaamheid snel door te voeren. Gildan startte eind 2021 met een nieuwe duurzaamheidsstrategie, met daarin veel aandacht voor circulariteit. De '4R-D' principes zijn daarin belangrijk: reduce, reuse, recycle, recover, dispose. Deze principes moeten bijdragen aan efficiënter en meer circulair gebruik van materialen. Omdat Gildan de meeste producten op bestelling maakt voor grote mode merken, heeft de onderneming zelf nauwelijks te maken met 'fashion risks', dat wil zeggen, dat er weinig risico is dat gemaakte producten onverkocht blijven. Toch staat Gildan pas aan het begin van de transitie naar een echt circulaire bedrijfsvoering. We hebben Gildan aangemoedigd om verdere stappen te zetten, en nog duidelijker over strategie, materiaalkeuzes, doelen en voortgang te rapporteren.

Hennes & Mauritz AB

Ook met Hennes & Maurits (H&M) spraken we in september 2023. Als één van de grotere 'fast-fashion' verkopers wereldwijd is de transitie naar een meer circulair gebruik van materialen voor H&M van groot belang. En als verkoper aan consumenten is H&M ook in de positie om het bedrijfsmodel meer op circulariteit in te richten. Daartoe zet de onderneming al stappen, bijvoorbeeld door inname van gebruikte kleding en door via internetplatforms ook gebruikte kleding te verkopen. Echter, deze initiatieven zijn nog heel gering van omvang. In het gesprek met H&M benadrukten we de urgentie van meer circulair gebruik van materialen, en de verantwoordelijkheid van ondernemingen zoals H&M om te zorgen dat de hoeveelheid kleding die wereldwijd op afvalbergen, of in zee belandt, afneemt. We vroegen de onderneming ook om nog duidelijker, en met cijfers onderbouwd te rapporteren over strategie, doelen en voortgang op gebied van circulariteit.

Kering

Het eerste gesprek Kering vond plaats in oktober 2023. Als producent van luxe mode en accessoires, heeft Kering wellicht meer ruimte dan fast-fashion ondernemingen, om te werken aan circulariteit. Ook is het 'fast-fashion risico' op veroorzaken van grote hoeveelheden afval kleiner. De producten die Kering maakt zijn doorgaans van hoge kwaliteit en hebben een langere levensduur. Kering heeft inmiddels goed zicht op de duurzaamheidsrisico's in de productieketen en werkt serieus aan het versterken van de circulariteit. Dit is te danken aan de zogenaamde milieuwinst-en-verlies rekening (EP&L) waar Kering al langer mee werkt. Daaruit blijkt dat een groot deel van de milieupact ligt in de productie van grondstoffen. Dus de materiaalkeuze, inclusief het circulair maken van materiaalgebruik is een belangrijke impact factor voor Kering. Toch kan ook Kering nog veel doen om materiaalgebruik en het ondernemingsmodel meer circulair te maken. We hebben de onderneming aangespoord tot

snellere voortgang en het nog duidelijker communiceren over de aanpak, doelen en voortgang.

TJX Companies

We spraken met TJX in december 2023. TJX toonde interesse in onze zorgen en verwachtingen. Echter, de onderneming beroept zich ook op het specifieke businessmodel van 'koopjesjager' en de beperkte invloed die ze daarmee heeft op het productieproces van de goederen die ze verkoopt. Enerzijds is TJX met dit businessmodel voor veel grote kledingmerken een mogelijkheid om restpartijen nog te verkopen en daarmee afval of vernietiging te voorkomen. Anderzijds ontslaat de aankoop van deze goederen TJX niet van de verantwoordelijkheid om zelf ook actief bij te dragen aan de transitie naar een meer circulaire economie, ook in de ontwikkeling en productie van eigen-merk producten. Zo kan de onderneming scherpere criteria stellen ten aanzien van de producten die ze inkoopt. Ook kan ze nog meer doen aan inzameling en verantwoorde verwerking van onverkochte producten. TJX vertelde over enkele initiatieven op gebied van circulariteit, maar dit is allemaal nog kleinschalig en afhankelijk van de lokale situatie en mogelijke regelgeving. We verwachten van TJX dat er een meer ambitieus en concreet beleid ontwikkeld wordt en dat over voortgang beter wordt gerapporteerd.

VF Corporation

Het eerste gesprek met VF Corp vond plaats in september. In het gesprek werd duidelijk dat de relevantie van het werken aan circulariteit bij VF al duidelijk op de agenda staat. De onderneming weet dat ongeveer 70% van de CO₂-emissies voor rekening komen van de gebruikte materialen. Efficiënter omgaan met materialen en meer gebruik maken van gerecycled materiaal kan de uitstoot per product aanzienlijk reduceren. VF werkt daarom met 3 principes voor circulair ontwerp en productie: design voor lange levensduur, voor beperking van afval en voor hergebruik van gebruikte materialen. Ook heeft VF een visie voor duurzaam materiaalgebruik ontwikkeld. We hebben VF gevraagd om in meer detail over deze aanpak, de concrete doelen en gerealiseerde voortgang te rapporteren.

Zalando

Met Zalando spraken we in december. De onderneming informeerde ons dat ze werkt aan het directer integreren van de duurzaamheidsstrategie in de activiteiten. Onderdeel daarvan is om op productniveau betere duurzaamheidsdata te hebben en deze ook toe te passen in product design. Ook wordt er gewerkt aan nieuwe doelen voor de strategie. Aangezien Zalando vooral producten van andere merken verkoopt, hebben we de onderneming ook gevraagd hoe ze die merken aanspoort tot meer circulariteit. Zalando gaf aan veel te verwachten van nieuwe Europese wetgeving voor duurzaamheid in de kledingsector. Voor het werken aan meer circulaire producten en processen kijkt Zalando ook nadrukkelijk naar relevante initiatieven in de sector. Dit geldt ook voor indicatoren voor rapportage over voortgang in relatie tot nieuwe wetgeving op dit gebied, zoals de Europese CSRD.

Vervolg

In de eerste helft van 2024 willen we in ieder geval spreken met **Inditex**, **Fast Retailing** en **Zozo**. Voor de andere ondernemingen zullen we een volgend gesprek plannen na publicatie van hun nieuwe duurzaamheidsverslag.

4.6. ESG Nederland

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2023 is Achmea IM in Eumedion-verband de dialoog aangegaan met de volgende Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen:

TABEL 4.6.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2 2023

Onderneming	Besproken onderwerpen
KPN	Beloningsbeleid
Philips	Beloningsbeleid
Unilever	Beloningsbeleid

KPN

Met KPN is gesproken over de voorgenomen wijzigingen in het beloningsbeleid, welke op de AVA in 2024 ter stemming wordt voorgelegd.

Het toevoegen van de ratio Return on Capital Employed¹⁷ (ROCE) in het beloningsbeleid zien wij als een positieve stap. Het past goed bij de financiële ambities die KPN tijdens de Capital Markets Day heeft gepresenteerd. Ook wordt gewaardeerd dat er geen verhogingen worden voorgesteld in de korte- en langetermijn beloningen. We zijn geen voorstander van het gebruik van Free Cash Flow¹⁸ (FCF), in zowel de korte termijn als lange termijn beloning, omdat er twee keer beloning wordt gegeven voor dezelfde maatstaf. KPN gaf aan dat zij van mening zijn dat de FCF een compleet andere dynamiek heeft in de korte- en lange termijn beloning. We hebben de feedback gegeven dat er een goede uitleg moet komen in de vergaderstukken, die voorafgaand aan de AVA worden verspreid.

Wederom is gesproken over de nadelen van het gebruik van relatieve Total Shareholders Return¹⁹ als prestatie maatstaf. KPN gaf aan dat Amerikaanse aandeelhouders juist veel waarde hechten aan deze prestatie maatstaf. KPN probeert de belangen van alle aandeelhouders te laten meewegen.

Momenteel staat DSM opgenomen in de referentiegroep. Wij zijn van mening dat DSM hieruit gehaald moet worden, vanwege de verhuizing van DSM en de aanpassingen in het beloningsbeleid. De onderneming is niet meer vergelijkbaar. KPN gaat dit aanpassen. KPN heeft ook toegezegd meer transparantie te bieden in het beloningsverslag. Ze gaven aan bereid te zijn voortaan op ex-post basis de specifieke doelstellingen per financiële korte termijn en lange termijn prestatie maatstaf weer te geven, met daarbij ook de

behaalde prestatie per maatstaf. Op die manier kunnen aandeelhouders beoordelen of de doelstellingen ook voldoende uitdagend zijn gesteld. Wij zijn blij met deze toezegging.

Philips

Met Philips is gesproken over de voorgenomen wijzigingen in het beloningsbeleid. De belangrijkste wijzigingen zijn:

1. een groter gewicht van de niet-financiële maatstaven en ESG-prestaties in respectievelijk de Annual Incentive en de Long-Term Incentive (LTI),
2. de mogelijkheid om - afhankelijk van de prestaties van de onderneming - het targetniveau van de Annual Incentive met 20%-punten te verhogen vanaf 2025,
3. een expliciete toezegging in het beleid dat de uitbetaling in lijn is met de prestaties van de onderneming en het belang van de aandeelhouder in het geval aanpassingen op de financiële maatstaven in de Annual Incentive worden toegepast,
4. afschaffing van het onder de mediaan vesten van de relatieve Total Shareholder Return-maatstaf,
5. aanscherping van de claw back²⁰-bepalingen,
6. opname van kleinere Europese en Amerikaanse ondernemingen in de referentiegroep voor de arbeidsmarkt (als gevolg van de daling van de beurswaarde van Philips),
7. verhoging van de honorering van commissarissen met maximaal 15%.

We hebben onze steun uitgesproken wat betreft de voorstellen 1, 3, 4, 5, 6 en 7.

Met betrekking tot voorstel 2 hebben we onze zorgen geuit en op een aantal punten feedback gegeven. Dit vanwege de algehele prestaties van Philips en het gebrek aan transparantie over en rek in de voorgestelde ESG-doelstellingen in de LTI. Philips heeft aangegeven onze feedback nader te gaan bespreken en komt met een tweede versie van het voorstel begin 2024.

Unilever

Met Unilever is gesproken over de volgende onderwerpen:

- Beloningsverslag – evaluatie uitkomst AVA;
- Beloningsbeleid.

Tijdens de AVA 2023 werd het beloningsverslag van Unilever verworpen met 42% Tegen stemmen van aandeelhouders. Uit de ontvangen feedback kwam als voornaamste reden naar voren de aanpak van Unilever ten aanzien van het vaststellen van de beloning van de nieuwe CEO bij zijn

¹⁷ Rentabiliteitsratio voor de lange termijn waarmee gemeten wordt hoe effectief een onderneming zijn kapitaal benut. Het getal vertelt wat de winst is die iedere geïnvesteerde euro (of andere munteenheid) heeft opgeleverd.

¹⁸ Vrije kasstroom komt overeen met de hoeveelheid geld die door de onderneming wordt gegenereerd met haar huidige activiteiten. Het is geld dat daadwerkelijk beschikbaar is na betaling van de investeringen die nodig zijn om de productie in stand te houden of te ontwikkelen (denk aan onderhoud, vaste kosten en ontwikkeling van activa).

¹⁹ Betreft de aandeelhouderswaarde die wordt gemeten op basis van de koersevolutie en de winstuitkering aan de aandeelhouders. Het relatieve element houdt in dat er wordt vergeleken met een referentiegroep waardoor er toch beloning kan plaatsvinden als je het als onderneming minder slecht hebt gedaan dan de andere ondernemingen in de referentiegroep.

²⁰ Bepalingen wanneer beloning teruggevorderd kan worden.

aanstelling. Aandeelhouders hadden liever een graduele stijging gezien. Met het oog op deze feedback heeft de Commissie besloten om de vaste beloning van de CEO voor de komende twee jaar te bevriezen. Daarom zal hij niet in aanmerking komen voor een verhoging van de vaste beloning in 2024 en 2025 en zal de Commissie het niveau van zijn vaste beloning opnieuw bekijken in 2026. Deze benadering van het beperken van verhogingen in de eerste jaren na benoeming is bedoeld om de voorkeur van de aandeelhouders weer te geven en in lijn te brengen met hun voorkeur zoals tijdens gesprekken weergegeven om de marktconforme beloning te bereiken in 2-3 jaar na benoeming.

Tijdens het overleg is Unilevers voorstel voor het aangepaste beloningsbeleid besproken, wat ter stemming zal worden gebracht op de AVA in 2024. Het beleid omvat twee belangrijke wijzigingen:

1. wijzigingen in de referentiegroep voor beloningsmaatstaven en
2. wijzigingen in prestatie maatstaven en wegingen die worden gebruikt in de jaarlijkse bonus en het prestatie aandelenplan (PSP).

We hebben onze bezorgdheid geuit over de belonings referentiegroep en de verlaging van de Sustainability Progress Index-weging (SPI, verlaging van 25% naar 15%) binnen het beloningsbeleid. Vooral dat laatste voorstel zal een negatief signaal afgeven met betrekking tot Unilevers strategie onder het nieuwe leiderschap. Gezien de reeds sterke focus op financieel rendement zien wij geen dwingende reden om de weging van de SPI te verlagen. Verder hebben we Unilever aangemoedigd om haar referentiegroep te herzien, zodat deze een wereldwijde en strategisch afgestemde referentiegroep vormt, in plaats van de huidige Amerikaanse/Europese subset die wordt gebruikt. Wij zijn van mening dat de huidige benchmark geen rekening houdt met de concurrentie op de arbeidsmarkt vanuit Azië en Latijns-Amerika en ook niet Unilevers groei visie weerspiegelt om een 'duurzaamheidsleider' te worden. Verder hebben we Unilever aangemoedigd een redelijke mate van zekerheid (en geen beperkte zekerheid) te verkrijgen van de externe accountant voor haar SPI-gegevens. Bij de publicatie van de definitieve stukken zal duidelijk worden of Unilever aanpassingen heeft doorgevoerd.

5. Corporate Governance

Corporate governance of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. Pensioenfonds Vervoer belegt onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en is daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Pensioenfonds Vervoer invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen het uitspreken over beloningsbeleid. Pensioenfonds Vervoer doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Een goede corporate governance draagt bij aan de langetermijnwaardcreatie.

5.1. Pensioenfonds Vervoer als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfonds een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 6.2. vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance Code.

Pensioenfonds Vervoer voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op onze website zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen halfjaar;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

5.2. Stemgedrag Pensioenfonds Vervoer

Achtergrond

De tweede helft van het jaar is altijd een rustige stemperiode. In het vierde kwartaal vindt in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats.

Overzicht

Wij stemden in het afgelopen halfjaar in totaal op **450 vergaderingen** op totaal **3.236 agendapunten**. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **21% van de gevallen tegen het management gestemd**. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen over H2 2023.

De meeste voorstellen betroffen (her)benoemingen. Relatief gezien is het % 'tegen' stemmen het hoogst bij beloningen. De tegenstemmen bij beloningen betroffen met name beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen. De categorie 'geen research' betreft grotendeels onderwerpen die te laat voor de agenda zijn aangemeld en waar geen onderliggende informatie voor aanwezig is die beoordeeld kon worden. Dit leidt er toe dat het % 'tegen' stemmen hier ook zeer hoog, zo niet 100%, zal zijn.

TABEL 5.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN H2 2023

	Managementvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	161	0%
Aandelen gerelateerd	352	5%
Statuten gerelateerd	151	31%
Beloning	464	51%
Benoemingen	1270	17%

Bestuurders gerelateerd	171	31%
Duurzaamheid	1	0%
Overig	16	19%
Geen research	10	90%
Niet-routinematig	143	5%
Routine	256	7%
Sociaal	12	8%
Strategische transacties	105	18%
Overname gerelateerd	34	3%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

TABEL 5.2.2 REGIONALE VERDELING H2 2023

Land	Aantal
Australië	17
Oostenrijk	1
België	1
Bermuda	4
Brazilië	2
Canada	3
Cayman Islands	18
China	188
Frankrijk	2
Duitsland	1
Hong Kong	9
India	62
Indonesië	3
Ierland	9
Israël	6
Italië	2
Japan	16
Jersey	2
Luxemburg	3
Maleisië	1
Mexico	5
Nederland	2
Nieuw Zeeland	5
Polen	1
Singapore	5
Zuid-Afrika	6

South Korea	4
Spanje	1
Zwitserland	2
Taiwan	1
USA	46
Verenigd Koninkrijk	20
Virgin Isl (UK)	2

Op de website van Pensioenfonds Vervoer kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Pensioenfonds Vervoer heeft een internationale aandelenportefeuille. Het is niet mogelijk om zelf alle aandeelhoudersvergaderingen te bezoeken en zelf te stemmen. Het pensioenfonds stemt daarom op afstand, ook wel 'proxy voting' genoemd. Om te kunnen stemmen op afstand maakt het pensioenfonds gebruik van het stemplatform van Institutional Shareholders Services (ISS). Daarnaast geeft ISS analyses en stemadvies op basis van het stembeleid van het pensioenfonds. De regie op de uitvoering van het stembeleid heeft Pensioenfonds Vervoer uitbesteed aan de integraal vermogensbeheerder. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van specifieke feiten en omstandigheden met betrekking tot het agendapunt.

5.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **101 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende onderbouwd, te voorschrijvend of onevenredig belastend is, zullen wij tegen stemmen.

TABEL 5.3.1 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H2 2023

	Aandeelhoudersvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	16	6%
Statuten gerelateerd	1	0%
Beloning	8	75%
Corporate Governance	3	0%
Benoemingen	40	18%
Bestuurders gerelateerd	2	50%
Duurzaamheid	4	100%
Klimaat	8	0%
Overig	6	17%
Sociaal	13	15%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Resoluties

Klimaat

FedEx Corporation

De indieners van de aandeelhoudersresolutie verzoeken FedEx een rapport op te stellen waarin wordt toegelicht hoe de onderneming omgaat met de gevolgen van haar klimaatveranderingsstrategie voor haar werknemers, werknemers in haar toeleveringsketen en gemeenschappen waarin zij actief is. Dit in overeenstemming met de Just Transition-richtlijnen van de International Labor Organization en indicatoren van de World Benchmarking Alliance. Hoewel de indieners de toezegging van FedEx

prijzen om in 2040 klimaatneutraal te zijn, maken zij zich zorgen over het ontbreken van een strategie omtrent Just Transition.

Het bestuur erkent dat klimaatverandering haar medewerkers kan beïnvloeden. De onderneming heeft strategieën geïmplementeerd om het personeelsbestand te ontwikkelen, de betrokkenheid van werknemers te vergroten en het behoud van werknemers en de waarde propositie van werknemers te verbeteren. FedEx rapporteert informatie over hoe het investeert in gemeenschappen in het ESG rapport. De onderneming stelt verder dat het bestuur en haar commissies toezicht houden op ESG-initiatieven en -programma's.

FedEx geeft in haar rapportages niet aan of het verwacht dat haar klimaatstrategie een significante impact heeft op haar werknemers. Ook wordt niet duidelijk of de onderneming haar inspanningen op het gebied van personeelsontwikkeling goed gepositioneerd zijn, om in te spelen op mogelijke veranderingen. Hoewel de inspanningen van de onderneming groter zijn dan die van haar belangrijkste sectorgenoten, lijken er zorgen te bestaan over de staat van informatieverschaffing binnen de gehele transportsector. Meer informatie over de strategie van de onderneming rondom Just Transition stelt aandeelhouders in staat om eventuele risico's en kansen beter te beoordelen. Vanwege deze redenen heeft Pensioenfonds Vervoer VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel ontving 29,7% steun van aandeelhouders. Dit is voldoende steun dat de onderneming in ieder geval gericht moet reageren op het voorstel.

Cintas Corporation

De indieners van het aandeelhoudersvoorstel verzoeken Cintas om op wetenschap gebaseerde CO₂-reductiedoelstellingen te formuleren, voor de korte- en lange termijn. De doelstellingen moeten in lijn te zijn met het Klimaatakkoord van Parijs. De onderneming dient vervolgens een samenvatting te geven van haar plannen om dit doel te bereiken.

In een verklaring stelt het bestuur dat het de waarde erkent van het verminderen van de uitstoot voor de gehele waardeketen, maar dat het op dit moment niet in het belang van de aandeelhouders is om de doelen te stellen waar in het voorstel om wordt gevraagd. Cintas is van mening dat de onderneming de juiste bestuurs- en leiderschapsprocessen heeft om de afhankelijkheid van de onderneming van op koolstof gebaseerde energie te verminderen.

De onderneming heeft de ambitie uitgesproken om in 2050 klimaatneutraal te zijn en rapporteert jaarlijks over de voortgang. Cintas heeft echter geen reductiedoelstellingen voor de middellange termijn of doelstellingen voor scope 3. Het is tevens niet duidelijk of de net zero doelstelling de volledige uitstoot van de waardeketen omvat. De onderneming maakt haar doelen niet bekend in een duidelijk en gestandaardiseerd kader zoals dat van CDP. Pensioenfonds Vervoer heeft vanwege deze redenen VOOR

het voorstel gestemd. Het voorstel ontving 23,6% VOOR stemmen en heeft de benodigde meerderheid daarmee niet behaald.

Sociaal

Microsoft Corporation

In het aandeelhoudersvoorstel wordt Microsoft Corporation verzocht een rapport omtrent mensenrechten te publiceren, waarin de gevolgen worden beoordeeld van het vestigen van Microsoft cloud datacenters in landen waar mensenrechten een belangrijke punt van zorg zijn. De indieners van het voorstel uiten hun bezorgdheid over de plannen van Microsoft om datacenters uit te breiden in landen die negatief benoemd worden in landenrapporten van het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken, waaronder Saoedi-Arabië.

Microsoft publiceert haar mensenrechtenbeleid in het Global Human Rights Statement, Human Rights Annual Report en in de openbare verklaring "Operating datacenters in landen of regio's met uitdagingen op het gebied van mensenrechten". Hoewel Microsoft verklaart dat de installatie van het datacenter in overeenstemming zal zijn met haar toezeggingen om fundamentele mensenrechten te beschermen, hebben ze niet bekendgemaakt hoe deze garanties worden nagekomen of gehandhaafd.

De indieners van het voorstel brengen terechte zorgen naar voren over mogelijke medeplichtigheid aan mensenrechtenschendingen in risicolanden, wat de reputatie, juridische en personeelsrisico's zou kunnen vergroten. Naarmate de onderneming meer datacenters bouwt, zou aanvullende transparantie over het due diligence-proces van de onderneming, aandeelhouders helpen om risico's beter te beoordelen. Om deze reden heeft Pensioenfonds Vervoer VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel heeft 32,9% steun van de aandeelhouders ontvangen. De onderneming zal dus met een reactie op het voorstel dienen te komen.

6. ESG-integratie

Pensioenfonds Vervoer neemt duurzaamheidsinformatie mee in het beleggingsproces. Dit wordt ESG-integratie genoemd (Environmental, Social & Governance zaken (gezamenlijk: ESG)). Pensioenfonds Vervoer heeft de overtuiging dat het structureel meewegen van ESG-informatie op de lange termijn bijdraagt aan het verbeteren van de rendement-risico karakteristieken van de portefeuille. Pensioenfonds Vervoer bepaalt hierom per beleggingscategorie hoe en in welke mate ESG-integratie strategieën het meest effectief in praktijk toegepast kunnen worden.

Pensioenfonds Vervoer bevraagt al zijn vermogensbeheerders over de wijze waarop zij ESG integratie beoefenen en spoort hen waar nodig aan om hierin verdere stappen te zetten. Mede door gesprekken met Pensioenfonds Vervoer zijn inmiddels alle vermogensbeheerders die mandaten beheren voor Pensioenfonds Vervoer ondertekenaar van de PRI.

CO2-prestaties van de beleggingsportefeuille

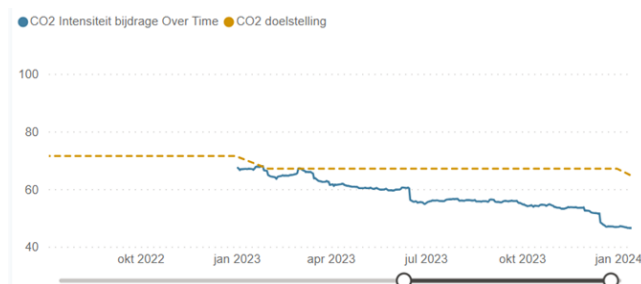
Pensioenfonds Vervoer volgt het reductiepad van initieel 30% CO2-reductie (CO2/EVIC) ten opzichte van de benchmark en 7% absolute reductie in de daarop volgende jaren. In 2030 moet hiermee de uitstoot van de portefeuille gehalveerd zijn, in 2050 moet de portefeuille klimaatneutraal zijn.

De volgende grafiek toont de CO2-prestaties van de portefeuille t/m 31-12-2023:

- De blauwe lijn geeft inzicht in het verloop van de gefinancierde broeikasgasemissies (CO2/EVIC). EVIC is de Enterprise Value Including Cash. De CO2/EVIC lijn geeft geaggregeerd weer hoeveel scope 1+2 broeikasgasemissies een onderneming per jaar uitstoot voor elke euro aan financiering. Dit wordt gewogen naar het gewicht van de onderneming in de portefeuille.

- De oranje lijn betreft de CO2-reductie doelstelling van de portefeuille. In de figuur is te zien dat de CO2/EVIC van de portefeuille het afgelopen halfjaar ruim onder de CO2-doelstelling bewoog.

VERLOOP CO₂-PRESTATIES PORTEFEUILLE

Overzicht ESG-ratings van de beleggingsportefeuille

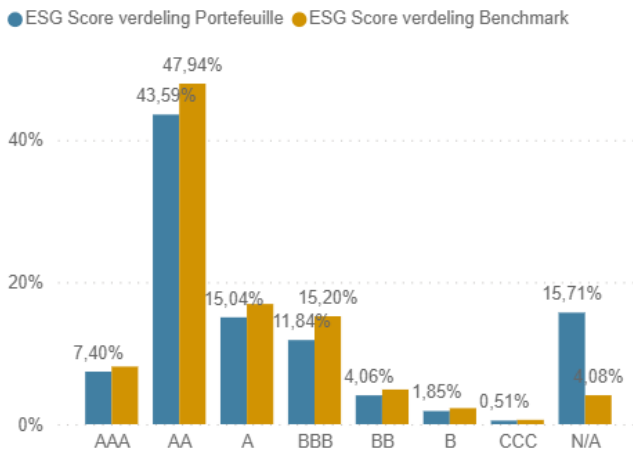
Pensioenfonds Vervoer stuurt niet direct op de ESG-ratings van de portefeuille. De inspanningen van vermogensbeheerders op het gebied van duurzaamheid zouden mogelijk een positieve invloed kunnen hebben op de ESG-ratings.

De volgende grafiek toont de ESG-ratings verdeling van de portefeuille per 31-12-2023. De ESG-risico's van de portefeuille worden inzichtelijk gemaakt aan de hand MSCI ESG-ratings. De MSCI ESG-ratings beogen de veerkracht te meten van een bedrijf tegen financieel relevante ESG-risico's. Bij het opstellen van de ESG-ratings, probeert MSCI op hoofdlijnen antwoord te geven op 2 vragen:

- Welke negatieve externe ESG-effecten die bedrijven in een sector genereren, kunnen leiden tot onverwachte kosten voor bedrijven?
- Welke sector specifieke ESG-kwesties kunnen kansen voor bedrijven worden?

De ESG-ratings lopen van AAA-CCC, waarbij geldt dat een onderneming een hogere rating krijgt naarmate deze beter de financieel relevante ESG risico's weet te beheersen of ESG-gerelateerde kansen weet te benutten ten opzichte van de sectorgenoten. De ESG-score van een bedrijf is dus altijd relatief.

ESG-RATING VERDELING PORTEFEUILLE

NB: de benchmarks die worden getoond in de grafiek zijn de generieke benchmarks. Wanneer gebruik wordt gemaakt van ESG-maatwerkbenchmarks (zie hieronder) is dat verwerkt in de ESG-rating van de portefeuille.

Maatwerkbenchmarks

Pensioenfonds Vervoer belegt via maatwerkbenchmarks voor twee van zijn aandelenportefeuilles.

De eerste benchmark heeft de volgende doelstellingen:

- de CO2 uitstoot van de ondernemingen moet ieder jaar 50% lager zijn dan de wereldwijde aandelenindex voor ontwikkelde landen;
- er wordt alleen belegd in bedrijven met een neutrale of positieve score op SDG 8 (waardig werk en economische groei);
- er wordt alleen belegd in bedrijven met een neutrale of positieve score op SDG 15 (leven op het land);
- er wordt niet belegd in bedrijven met de meest negatieve SDG-scores

De tweede benchmark is de MSCI World Climate Paris Aligned Custom Choice index. In deze benchmark die voldoet aan EU-wetgeving wordt gestuurd op vergaande CO2-reductie van de portefeuille.

7. Impactbeleggen

Pensioenfonds Vervoer wil met maatschappelijke doelinvesteringen (impactbeleggen) positief bijdragen aan de oplossing van sociale - en milieuproblemen, in combinatie met het behalen van financieel rendement tegen een aanvaardbaar risico. De definitie van Pensioenfonds Vervoer van impactbeleggen is: beleggen met de intentie om naast een financieel rendement aan de hand van meetbare doelstellingen een positieve impact te genereren zonder significante afbreuk te doen aan andere milieu en sociale factoren. De positieve impact heeft betrekking op één of meerdere MVB-thema's van Pensioenfonds Vervoer en de daarmee verband houdende Sustainable Development Goals.

Pensioenfonds Vervoer belegt onder andere in green bonds en ESG-bonds, impactbeleggingsfondsen en in een klimaatfonds. Hieronder worden deze beleggingen kort toegelicht.

Green bonds en ESG-bonds doelstelling

Pensioenfonds Vervoer heeft een doelstelling op green bonds van minimaal 25% van het investment grade credits mandaat. Ook in de andere mandaten wordt de doelstelling op green bonds uitgebreid.

Daarnaast heeft Pensioenfonds Vervoer een doelstelling op ESG-bonds in de Emerging Market Debt Mandaten. Bij gelijke geschiktheid (in termen van risico/rendement) geeft Pensioenfonds Vervoer de voorkeur aan ESG-bonds boven gewone bonds. ESG-bonds is een overkoepelende term die wordt gebruikt voor obligaties met Environmental (E), Social (S) en Governance (G) doelstellingen. ESG-bonds worden ook wel GSS bonds genoemd (Green, Social en Sustainability bonds). ESG-bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame projecten. Green bonds, social bonds en sustainable bonds worden als ESG-bond geclassificeerd, omdat zij zogenaamde 'use of proceeds' obligaties zijn. De opbrengsten worden aangewend voor een specifiek duurzaam doel. Binnen het ESG-bonds universum zijn green bonds momenteel de grootste subcategorie.

De opbrengst van green bonds wordt ingezet voor (gedeeltelijke) financiering van projecten met heldere milieudoeleinden zoals zonnepanelen en windenergie maar ook duurzame visserij en bio-brandstoffen. De opbrengst van

social bonds wordt ingezet voor projecten met sociale doelen als betaalbare basisinfrastructuur, toegang tot essentiële diensten, sociale woningbouw, voedselzekerheid en werkgelegenheid etc. Een voorbeeld zijn sociale obligaties en leningen onder het EU programma SURE (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency) dat naar aanleiding van Covid is opgesteld en EUR 100 miljard bevat. De opbrengsten van sustainability bonds worden ingezet voor een combinatie van groene en sociale investeringen.

Impactbeleggingsfondsen

Actiam-FMO SME Finance Fund

Pensioenfonds Vervoer belegt ongeveer € 12 miljoen (eind december 2023) in het Actiam-FMO SME Finance Fund dat leningen verstrekt aan financiële instellingen in opkomende en ontwikkelingslanden. Een voorwaarde voor het verstrekken van een lening is dat deze wordt gebruikt voor het verstrekken van MKB-kredieten.

De rapportage over dit fonds is hier te lezen: <https://www.cardano.nl/onze-fondsen/cardano-fmo-sme-finance-fund-i/>

ILX Fund 1

Daarnaast belegt Pensioenfonds Vervoer rond € 87 miljoen (eind december 2023) in het ILX Fund 1. Pensioenfonds Vervoer heeft een commitment afgegeven van 300 miljoen USD aan dit fonds. De vermogensbeheerder belegt in gesyndiceerde DFI (Development Financial Institution) floating senior debt leningen binnen opkomende markten, waarbij de verstrekende DFI een aanzienlijk deel van de lening op eigen boek houdt. Door middel van de beleggingen streeft ILX een aantrekkelijk risico-rendementsprofiel en een positieve SDG-impact na. De focus ligt op de private sector projecten, ondernemingen (infrastructuur, renewable energy, agribusiness, manufacturing) en financiële instellingen.

Meer informatie over het fonds is hier te lezen: <https://www.ilxfund.com/>

Klimaatfonds Flaveo IV

Eind 2022 heeft Pensioenfonds Vervoer ook een commitment afgegeven van € 250 miljoen aan het klimaatfonds Flaveo IV van manager Luxcara. Hiervan was eind december 2023 circa € 186 miljoen belegd. Dit infrastructuurfonds belegt in hernieuwbare energie. In

Nederland heeft Flaveo IV geïnvesteerd in Blauwwind (Borssele III en IV), dat offshore windenergie opwekt nabij de Nederlandse kust.

De rapportage over dit fonds is niet publiek toegankelijk.

8. Rapporteren

Wilt u verder lezen over de Maatschappelijk Verantwoord Beleggen activiteiten van Pensioenfonds Vervoer? Op de [website](#) van Pensioenfonds Vervoer vertellen we uitgebreid wat we doen.

Halfjaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

In dit verslag geven wij op hoofdlijnen aan wat ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid is en hoe wij invulling geven aan de verschillende MVB instrumenten zoals uitsluiten, het aangaan van de dialoog met ondernemingen en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. In het verslag geven we tevens aan wat recente ontwikkelingen zijn op het gebied van MVB en wat dit betekent voor Pensioenfonds Vervoer.

Uitsluitingen

Zowel in het Halfjaarverslag verantwoord beleggen als op de website laten wij zien welke ondernemingen we uitsluiten. In het halfjaarverslag Maatschappelijk verantwoord beleggen geven we tevens de uitsluitingsgronden aan.

Verslag verantwoord en betrokken aandeelhouderschap

In dit jaarlijkse verslag geven wij aan hoe wij invulling geven aan relevante principes voor institutionele beleggers zoals deze zijn genoemd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Dit heeft met name betrekking op stemmen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Daarnaast geven we in dit verslag aan hoe wij invulling geven aan de Nederlandse Stewardship Code.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Uiteraard zijn wij transparant hoe wij stemmen met onze wereldwijde aandelenportefeuille. Via het zogenoemde *vote disclosure system* maken wij zichtbaar hoe wij hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen. Dit systeem wordt elke dag geactualiseerd.

Kwartaalverslagen stemmen

Ieder kwartaal wordt een kwartaalverslag gepubliceerd waarin de ontwikkelingen worden benoemd.

Overzicht beleggingen

Pensioenfonds Vervoer geeft rekenschap van beleid en uitvoering en publiceert een overzicht van zijn directe

beleggingsportefeuille. Wij geven inzicht in de directe beleggingen. Voor fondsbeleggingen is het niet mogelijk de onderliggende posities kenbaar te maken. Voor deze beleggingen wordt een opsomming van beheerders en/of fondsbeleggingen gegeven.

Communicatie deelnemers

Naast de communicatie via de website vindt Pensioenfonds Vervoer belangrijk om ook actief in contact te treden met de achterban. Elk jaar voert Pensioenfonds Vervoer een deelnemersenquête waar maatschappelijk verantwoord beleggen een vast onderdeel van is.

Deelnemersonderzoek

Eind 2023 is er weer een deelnemersonderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat het draagvlak voor maatschappelijk verantwoord beleggen onder de achterban groot is.

Verantwoordingsorgaan

Tevens spreekt het bestuur van Pensioenfonds Vervoer enkele keren per jaar met de leden van het Verantwoordingsorgaan over maatschappelijk verantwoord beleggen en de ontwikkelingen daarin.

Periodieke mailing over MVB

Periodiek informeert Pensioenfonds Vervoer geïnteresseerde deelnemers en werkgevers via een mailing actief over actuele onderwerpen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en attendeert het de achterban op de informatie die beschikbaar is op de website van het pensioenfonds. Belangstellenden hebben deze periodieke mailings in april 2023 en oktober 2023 ontvangen.

9. Bijlagen

9.1. Uitgesloten ondernemingen

Controversiele wapens

Verbod beleggen in clustermunities

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Recent heeft de AFM informatie ingewonnen ter voorbereiding op het proces om te komen tot de definitieve lijst voor 2023. Er zijn geen relevante ontwikkelingen geweest. De ondernemingen op de lijst zijn voornamelijk hetzelfde als op de definitieve lijst van 2022. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmissbruik komt de AFM tot de volgende voorlopige indicatieve uitsluitingslijst voor 2023:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities;
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities;
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities.

Overige uitgesloten ondernemingen:

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Aerojet Rocketdyne Holdings, Inc.
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- ArcelorMittal SA
- Arys Industries Ltd.
- Aspire Defence Finance Plc
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Ltd.
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd. Class A
- Brookfield Business Corporation
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Capita plc
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Group Co., Ltd.

- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp. Ltd.
- China Poly Group Co., Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- CNIM Group SA
- Cohort Plc
- Community Finance Co. 1 Plc
- Eaton Capital Unlimited Co.
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Hitachi Zosen Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Jacobs Solutions, Inc.
- Johns Hopkins University
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Ltd.
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird SA
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- Motovilicha Plants PJSC
- MTAR Technologies Ltd.
- Northrop Grumman Corporation
- Parsons Corporation
- Poongsan Corp.
- Poongsan Holdings Corp.
- Premier Explosives Ltd.
- Raytheon Technologies Corp.
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- Safran SA
- Sandhar Technologies Ltd.
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- Shinko Electric Industries Co., Ltd.
- SNT DYNAMICS Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems Inc.

- Steel Partners Holdings L.P.
- Sumitomo Corporation
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc.
- Thales SA
- Ultra Electronics Holdings plc
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Vigie SA
- Walchandnagar Industries Ltd.
- Wartsila Oyj Abp

Per Q3 2023 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens.

Tabaksproducenten

- 22nd Century Group, Inc.
- Al-Eqbal Company for Investment PLC
- Altria Group, Inc.
- B.A.T. Capital Corp.
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco Malaysia Bhd.
- British American Tobacco p.l.c.
- Compania de Distribucion Integral Logista Holdings SAU
- Duvanska Coka Industrija AD
- Duvanski Kombinat ad Podgorica
- Eastern Company
- Electronic Cigarettes International Group Ltd
- Fabrika duvana Banja Luka AD
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Ltd
- Hrvatski Duhani dd
- Huabao International Holdings Ltd
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- ITC Ltd
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Co., Inc.
- Khyber Tobacco Co. Ltd.
- Kothari Products Ltd
- KT & G Corporation
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Old Holdco, Inc.
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- PTFC Redevelopment Corp
- Reinet Investments SCA
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology, Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Shanghai Industrial Holdings Ltd

- Sinar Bidi Udyog Ltd.
- SITAB
- Smoore International Holdings Ltd.
- Starfleet Innotech, Inc.
- STG Global Finance BV
- Strumica Tabak AD
- Swedish Match AB
- Torii Pharmaceutical Co., Ltd.
- Turning Point Brands, Inc.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- VST Industries Limited

Thermisch steenkool, teerzanden, schalieolie en -gas, Arctische olie en gas

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACEN Corp.
- Adani Electricity Mumbai Ltd.
- Adani Power Limited
- Adani Transmission Ltd.
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Corporation
- AES Indiana
- AES Ohio
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Albioma SA
- ALLETE, Inc.
- Alliance Resource Operating Partners LP
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Inc.
- Antero Resources Corporation
- APA Corp.
- Apache Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arch Resources, Inc.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Co. Ltd.
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.

- BKW AG
- Black Hills Corporation
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Callon Petroleum Company
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Carolina Power & Light Company
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Ltd.
- CEZ as
- Chesapeake Energy Corporation
- Cheung Kong Infrastructure Finance BVI Ltd.
- Chevron Corporation
- CHEVRON U.S.A. INC.
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corp.
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- CK Infrastructure Holdings Limited
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CNX Resources Corporation
- Coal India Ltd.
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- CONSOL Energy Inc.
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal Power Holdings SA
- Coronado Global Resources, Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Crescent Point Energy Corp.
- Crew Energy Inc.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Devon Energy Corporation
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- DMCI Holdings Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- Earthstone Energy, Inc.
- East Ohio Gas Co.
- Eastern Energy Gas Holdings LLC
- Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Co., Ltd.
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- EnBW Energie Baden-Wurtemberg AG
- ENBW International Finance BV
- ENEA S.A.
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Energa Finance AB
- Enerplus Corporation
- Eneva S.A.
- ENGIE Brasil Energia S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana LLC
- Entergy Mississippi LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Affiliates, LLC
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- ETSA Utilities Finance Pty Ltd.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- Exxaro Resources Limited
- First Pacific Co. Ltd.
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC, Inc.
- Franco-Nevada Corporation

- Freehold Royalties Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- Genesis Energy Limited
- Genting Bhd.
- Geo Energy Resources Ltd.
- Georgia Power Company
- Global Power Synergy PCL
- GOHL Capital Ltd.
- Golden Energy and Resources Limited
- Great River Energy
- GS Holdings Corp.
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Hero Asia Investment Ltd.
- Hess Corporation
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huabei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Husky Energy Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Imperial Oil Limited
- Indiana Michigan Power Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd.
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Inter Rao Yees Pao
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITOCHU ENEX CO., LTD.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Cycle & Carriage Limited
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- JMH Co. Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Utilities Co.
- Kimbell Royalty Partners LP
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea National Oil Corp.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- Laredo Petroleum, Inc.
- Listrindo Capital BV
- LLPL Capital Pte Ltd.
- Louisville Gas and Electric Company
- Magnolia Oil & Gas Corp.
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Manila Electric Co.
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Company
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission LLC
- Mississippi Power Company
- Monongahela Power Co.
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- NiSource Finance Corp.
- NiSource Inc.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) Plc
- Northern States Power Co.
- NorthWestern Corporation
- Nova Scotia Power Incorporated
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Limited
- Oasis Petroleum Inc.
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Co., Ltd
- OGE Energy Corp.
- OGK-2 PJSC
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Co., Inc.
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Exploration Inc.
- Ovintiv Inc.
- Ovintiv, Inc.
- PacifiCorp
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- PDC Energy, Inc.
- Peabody Energy Corporation
- Penn Virginia Escrow LLC
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corp.
- Permian Resources Operating LLC

- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Pipestone Energy Corp.
- PNM Resources, Inc.
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- Progress Energy, Inc.
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Ramaco Resources, Inc.
- Range Resources Corporation
- Ranger Oil Corporation
- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Reliance Power Limited
- Resorts World Las Vegas LLC
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RWE AG
- SandRidge Energy, Inc.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Sembcorp Industries Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SilverBow Resources, Inc.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- SM Energy Company
- SMC Global Power Holdings Corp.
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Co.
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC Luxembourg Latin America Renewable Energy Investment Co.
- SPIC MTN Co. Ltd.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- Tatneft PJSC
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- Teck Resources Limited
- Tellurian Inc.
- Tenaga Nasional Bhd.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Torrent Power Limited
- Tosco Corp.
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Co.
- TransAlta Corporation
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Viper Energy Partners LP
- Virginia Electric & Power Co.
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group Inc
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- Yancoal Australia Ltd.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.

- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Schenders van internationale normen

- Athabasca Indigenous Midstream Partnership Ltd.
- BG Energy Capital Plc
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras SA
- China National Chemical Corp Ltd
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- DCP Midstream, LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- Elsewedy Electric Co.
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Distribution, Inc.
- Enbridge Gas, Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer Operating, L.P.
- Energy Transfer, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- Florida Gas Transmission Co. LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela SA
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO
- POSCO Future M Co., Ltd.
- POSCO Holdings Inc.
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.

- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Raytheon Technologies Corp.
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Samarco Mineracao SA
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Shell International Finance BV
- Shell plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations LP
- Syngenta Finance NV
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc

Klimaat

- Adani Enterprises Limited
- Air China Limited
- Alleghany Corporation
- AltaLink, L.P.
- Aluminum Corporation of China Limited
- Anhui Conch Cement Company Limited
- Antero Midstream Corp.
- Antero Midstream Finance Corp.
- Antero Midstream Partners LP
- Aston Martin Capital Holdings Ltd.
- Aston Martin Lagonda Global Holdings Plc
- BBMG Corporation
- Berkshire Hathaway Energy
- Berkshire Hathaway Inc
- BYD Company Limited
- Carpenter Technology Corporation
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Cheniere Corpus Christi Holdings LLC
- Cheniere Energy, Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Eastern Airlines Corporation Limited
- China Hongqiao Group Ltd.
- China Mengniu Dairy Co., Ltd.
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China National Building Material Co., Ltd.
- China Resources Cement Holdings Limited
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- Chinalco Capital Holdings Ltd.
- Chongqing Changan Automobile Company Limited

- CITIC Limited
- Coal India Ltd.
- Compania Sud Americana de Vapores S.A.
- Coronado Global Resources, Inc.
- COSCO SHIPPING Energy Transportation Co., Ltd.
- COSCO SHIPPING Holdings Co., Ltd.
- Coterra Energy Inc.
- Daido Steel Co., Ltd.
- Daio Paper Corporation
- DMCI Holdings Inc.
- Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.
- Dongfeng Motor Group Co., Ltd.
- DT Midstream, Inc.
- Eagle Materials Inc.
- Eastern Energy Gas Holdings LLC
- Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.
- Emerson Electric Co.
- EMS-CHEMIE HOLDING AG
- Enable Midstream Partners, LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- Energy Transfer, L.P.
- ENN Natural Gas Co., Ltd.
- Enterprise Products Operating LLC
- Eregli Demir ve Celik Fabrikalari TAS
- ETP Legacy LP
- Florida Gas Transmission Co. LLC
- GCC, S.A.B. de C.V.
- Great Wall Motor Co., Ltd.
- Great Wall Motor Company Limited
- Hapag-Lloyd AG
- Harman International Industries, Incorporated
- Hawaiian Electric Industries, Inc.
- HF Sinclair Corporation
- Hokuetsu Corporation
- Holmen AB
- Hongkong Land Finance (Cayman Islands) Co. Ltd.
- Hongkong Land Holdings Limited
- Hormel Foods Corporation
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Industries of Qatar Co.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- InterGlobe Aviation Ltd.
- Iwatani Corporation
- Japan Pulp and Paper Company Limited
- Jardine Cycle & Carriage Limited
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jindal Steel & Power Ltd.
- JMH Co. Ltd.
- Kerry Group Financial Services Unlimited Co.
- Kerry Group Plc
- Korean Air Lines Co., Ltd.
- Lee & Man Paper Manufacturing Limited
- Leggett & Platt, Incorporated
- Li Auto, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- Minera Mexico SA de CV
- MMC Norilsk Nickel PJSC
- Nakilat, Inc.
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- NIO Inc.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) Plc
- NS United Kaiun Kaisha, Ltd.
- Nucor Corporation
- Oil & Natural Gas Corp. Ltd.
- ONGC Videsh Ltd.
- ONGC Videsh Vankorneft Pte Ltd.
- PacifiCorp
- Pembina Pipeline Corporation
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Plains GP Holdings LP
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- Power Grid Corporation of India Limited
- Precision Castparts Corp.
- Proterial, Ltd.
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Aneka Tambang Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Indah Kiat Pulp & Paper Tbk
- PT Indocement Tunggul Prakarsa Tbk
- PT Semen Indonesia (Persero) Tbk
- PT United Tractors Tbk
- Qatar Gas Transport Co.
- Reliance Industries Limited
- Reliance Steel & Aluminum Co.
- RPM International Inc.
- Ruentex Development Co., Ltd.
- Ryanair DAC
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SAIC Motor Corporation Limited
- Samsung Electronics Co., Ltd.
- Saudi Arabian Mining Co.
- Scotts Miracle-Gro Company
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shandong Sunpaper Co., Ltd.
- Sierra Pacific Power Company
- Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A.
- Solar Star Funding LLC
- Southern Copper Corporation
- Spirit Airlines, Inc.
- Spirit IP Cayman Ltd.
- Spring Airlines Co., Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations LP
- Targa Resources Corp.
- Targa Resources Partners LP
- TBEA Co., Ltd.
- Tenaga Nasional Bhd.
- Tesla, Inc.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tokushu Tokai Paper Co., Ltd.

- Topaz Solar Farms LLC
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- Whitehaven Coal Limited
- XPeng, Inc.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.

Goed bestuur

- First Union Corporation
- Freeport-McMoRan, Inc.
- Grupo Mexico S.A.B. de C.V.
- Mexico Generadora de Energia S de RI
- Minera Mexico SA de CV
- Petrobras Global Finance BV
- Petroleo Brasileiro SA
- PT Freeport Indonesia
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- Southern Copper Corporation
- Wachovia Bank, National Association
- Wachovia Corporation
- Wells Fargo & Company
- Wells Fargo Bank, N.A.

Landen

Uitgesloten landen:

- Afghanistan
- Azerbeidzjan
- Bahrein
- Wit-Rusland
- Centraal Afrikaanse Republiek
- China
- Egypte
- Gabon
- Iran
- Kazachstan
- Myanmar
- Noord Korea
- Rusland
- Rwanda
- Saoedi-Arabië
- Somalië
- Soedan
- Syrië
- Tadzjikistan
- Thailand
- Verenigde Arabische Emiraten
- Oezbekistan
- Venezuela
- Vietnam
- Zimbabwe

Uitgesloten staatsbedrijven:

- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi National Energy Company
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- Abu Dhabi Ports Co. PJSC

- AECC AERO ENGINE CONTROL CO. LTD.
- AECC Aviation Power Co, Ltd
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Agricultural Bank of China Ltd. (Singapore Branch)
- Agricultural Development Bank of China
- AHB Sukuk Co. Ltd.
- Airport Authority Hong Kong
- Airports of Thailand Public Co. Ltd.
- Alrosa PJSC
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- Arabian Internet and Communications Services Co.
- Avi Funding Co. Ltd.
- AVIC Electromechanical Systems Co., Ltd.
- AVIC Industry-Finance Holdings Co., Ltd.
- AVIC International Finance & Investment Ltd.
- AviChina Industry & Technology Co., Ltd.
- Avicopter Plc
- BAIC Finance Investment Co., Ltd.
- Bank of China
- Bank of China (Dubai) Branch
- Bank of China (Hong Kong) Limited
- Bank of China Ltd. (Beijing Branch)
- BANK OF CHINA Ltd. (Frankfurt Branch)
- Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Bank of China Ltd. (London Branch)
- Bank of China Ltd. (Macau Branch)
- Bank of China Ltd. (Singapore Branch)
- Bank of China Ltd. (Sydney Branch)
- Bank of Thailand
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Beijing Capital International Airport Co., Ltd.
- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Gas Singapore Capital Corp.
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing TongRenTang Co., Ltd.
- Beijing Yanjing Brewery Co., Ltd.
- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blue Bright Ltd.
- Bluestar Finance Holdings Ltd.
- BOC Aviation Limited
- BOC Hong Kong (Holdings) Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- BOCOM International Blossom Ltd.
- C&D International Investment Group Ltd.
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CECEP Wind-Power Corp.
- Central Plaza Development Ltd.
- CGN Power Co., Ltd.
- Charming Light Investments Ltd.
- China Chengtong Hong Kong Co., Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd.
- China Cinda Finance (2015) I Ltd.
- China Citic Bank Corp. Ltd. (London Branch)
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China Coal Energy Company Limited

- China Communications Services Corp. Ltd.
- China Construction Bank (Europe) SA
- China Construction Bank (London) Ltd.
- China Construction Bank Corp. (Sydney)
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Energy Engineering Corp. Ltd.
- China Everbright Bank Co. Ltd. (Luxembourg Branch)
- China Everbright Bank Co. Ltd. (Hong Kong Branch)
- China Everbright Bank Co., Ltd.
- China Everbright Environment Group Limited
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Great Wall International Holdings III Ltd.
- China Great Wall International Holdings IV Ltd.
- China Great Wall International Holdings V Ltd.
- China Great Wall International Holdings VI Ltd.
- China Great Wall Securities Co., Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.
- China Jinmao Holdings Group Limited
- China Life Insurance Co. Ltd.
- China Life Insurance Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Meheco Group Co., Ltd. Class A
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.
- China National Chemical Engineering Co., Ltd Class A
- China National Medicines Corporation Ltd. Class A
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Oilfield Services Limited
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.
- China Overseas Land & Investment Limited
- China Overseas Property Holdings Limited
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Power International Development Limited
- China Railway Group Limited
- China Railway Signal & Communication Corp. Ltd.
- China Railway Xunjie Co. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Cement Holdings Limited
- China Resources Gas Group Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Ltd.
- China Resources Pharmaceutical Group Ltd.
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corp. Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) III Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Co., Ltd.
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China Tower Corp. Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- CITIC Limited
- CITIC Securities Finance MTN Co. Ltd.
- CITIC Telecom International Holdings Limited
- CMHI Finance (BVI) Co., Ltd.
- CMS International Gemstone Ltd.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Ltd.
- CNOOC Curtis Funding No. 1 Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Ltd.
- Cnooc Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNPC Global Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- CRCC Hean Ltd.
- CRRC Corporation Limited
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Development Bank of Kazakhstan JSC
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Dianjian Haiyu Ltd.
- DIFC Sukuk Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.
- Dongfeng Motor Group Co., Ltd.
- Dongxing Securities Co., Ltd.
- Dongxing Voyage Co. Ltd.
- DP World Limited
- DP World Salaam
- Eastern Company
- El Sukuk Co. Ltd.
- Elm Company
- Emirates Development Bank
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Export-Import Bank of Thailand
- Faw Jiefang Group Co., Ltd.
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- Franshion Brilliant Ltd.
- GACI First Investment Co.
- Gansu Provincial Highway Aviation Tourism Investment Group Co., Ltd.

- Gazprom Neft OAO
- GC Treasury Center Co., Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Baiyun International Airport Company Limited
- Guangzhou Baiyunshan Pharmaceutical Holdings Company Limited Class A
- Guangzhou Development District Holding Group Ltd.
- Guangzhou Yuexiu Financial Holdings Group Co., Ltd.
- Gulf International Bank BSC
- Guolian Securities Co., Ltd.
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.
- HBIS Co., Ltd.
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Hero Asia Investment Ltd.
- Horse Gallop Finance Ltd.
- Hua Hong Semiconductor Ltd.
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huabei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huarong Finance II Co. Ltd.
- HUAYU Automotive Systems Company Limited
- Hunan Changyuan Lico Co. Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Ltd.
- ICD Funding Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China (Macau) Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China /Hong Kong Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China /Luxembourg Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. /New York Branch/
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- Inventive Global Investments Ltd.
- IPIC GMTN Ltd.
- Jiangsu Expressway Company Limited
- JIC Zhixin Ltd.
- Jinduicheng Molybdenum Co., Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Joy Treasure Assets Holdings, Inc.
- KazMunayGas NC JSC
- King Power Capital Ltd.
- Krung Thai Bank Public Co., Ltd.
- KunLun Energy Company Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Liaoning Port Company Limited
- LUKOIL PJSC
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Maanshan Iron & Steel Co. Ltd. Class A
- Magnit PJSC Sponsored GDR RegS
- Magnitogorsk Iron & Steel Work
- Mango Excellent Media Co., Ltd.
- Metalloinvest Holding Co OAO
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.
- MMC Norilsk Nickel PJSC
- Mobile Telesystems OJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS OAO
- MTR Corporation (C.I.) Ltd.
- MTR Corporation Limited
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nanjing Securities Co., Ltd.
- Nanyang Commercial Bank (China) Ltd.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Central Cooling Co. (P.S.C.) (Tabreed)
- National Silicon Industry Group Co., Ltd.
- NAURA Technology Group Co., Ltd.
- nogaholding Sukuk Ltd.
- NOVATEK JSC Sponsored GDR RegS
- Novolipetsk Steel
- Ocean Laurel Co. Ltd.
- Offshore Oil Engineering Co., Ltd.
- Oil & Gas Holding Co. BSC
- Orient Securities Co., Ltd.
- Orient ZhiSheng Ltd.
- Ozon Holdings Plc Sponsored ADR
- Pangang Group Vanadium Titanium and Resources Co., Ltd.
- People's Insurance Co. (Group) of China Ltd.
- PetroChina Company Limited
- Petroleos de Venezuela SA
- Phosagro OAO
- PhosAgro PJSC Sponsored GDR RegS
- PICC Property & Casualty Co., Ltd.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Polymetal International Plc
- Polyus PJSC
- Postal Savings Bank of China Co., Ltd.
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- Prosperous Ray Ltd.
- PTT Exploration & Production P
- PTT Global Chemical PCL
- PTT Global Chemical Plc
- PTT Oil and Retail Business Public Co Limited
- PTT Oil and Retail Business Public Co Limited NVDR
- PTT Public Co., Ltd.
- PTT Treasury Center Co., Ltd.
- PTTEP Canada International Finance Ltd.
- PTTEP Treasury Center Co., Ltd.
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- QazaqGaz National Co. JSC
- Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
- Rakfunding Cayman Ltd.
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosselkhozbank JSC

- Russian Railways JSC
- Ruwais Power Co. PJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SABIC Capital I BV
- SABIC Capital II BV
- SAIC Motor Corporation Limited
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Co.
- Saudi Basic Industries Corp.
- Saudi Electricity Co.
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 4
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company
- Saudi Telecom Co.
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- SDG Finance Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Senaat General Holding Corp.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Severstal PAO
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd. Class A
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd. Class B
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd.
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Rural Commercial Bank Co., Ltd.
- Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co., Ltd.
- Sibur Holding PAO
- Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd.
- Sichuan New Energy Power Company Limited
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sinochem Offshore Capital Co. Ltd.
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure Finance I Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure Finance II Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure IV Ltd.
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Co., Ltd.
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sinotrans Ltd.
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- Sistema JSFC
- Soar Wise Ltd.
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co., Ltd.
- SPIC Luxembourg Latin America Renewable Energy Investment Co.
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of Azerbaijan Republic
- State Transport Leasing Co OJSC
- STC Sukuk Co. Ltd.
- Sunrise (Cayman) Ltd.
- Surgutneftegas PJSC
- Surgutneftegas PJSC Pfd
- Sweihan PV Power Co.
- TCS Group Holding Plc Sponsored GDR Class A RegS
- Thai Oil Public Co. Ltd.
- Thaimoil Treasury Center Co., Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd.
- Transneft PJSC
- UHI Capital Ltd.
- Unisplendour Co., Ltd.
- United Company RUSAL international PJSC
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- VK Company Limited Sponsored GDR
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- X5 Retail Group N.V. Sponsored GDR RegS
- Xiamen Tungsten Co., Ltd.
- Yanbu National Petrochemical Co.
- Yandex NV Class A
- Yuexiu Reit MTN Co. Ltd.
- Yunnan Aluminium Co. Ltd. Class A
- Zhangzhou Pientzhuang Pharmaceutical Co., Ltd.
- Zhejiang China Commodities City Group Co., Ltd.
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongjin Gold Corp., Ltd.
- Zhongtai Securities Co., Ltd.
- Zhuzhou CRRC Times Electric Co., Ltd.

9.2. Lijst van ondernemingen; Thematische Dialogen

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1 Adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	Kleding en circulariteit
2 Ajinomoto Co., Inc.	Voedselproducten	Japan	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
3 Alimentation Couche-Tard Inc. Class B	Consumentengoederen Distributie & Retail	Canada	Biodiversiteit in de landbouwketen
4 Amgen Inc.	Biotechnologie	Verenigde Staten	Access to Healthcare
5 Aspen Pharmacare Holdings Ltd	Geneesmiddelen	Zuid Afrika	Access to Healthcare
6 AstraZeneca PLC	Geneesmiddelen	Verenigd Koninkrijk	Access to Healthcare
7 AT&T Inc.	Telecommunicatie divers	Verenigde Staten	Mensenrechten & Governance
8 Aurizon Holdings Ltd.	Spoortransport	Australië	Klimaat en Transport 2
9 BRF SA	Voedselproducten	Brazilië	Access to Nutrition
10 Canadian National Railway Company	Spoortransport	Canada	Klimaat en Transport 2
11 Canadian Pacific Railway Limited	Spoortransport	Canada	Klimaat en Transport 2
12 Carlsberg A/S Class B	Dranken	Denemarken	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
13 Carrefour SA	Consumentengoederen Distributie & Retail	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
14 CF Industries Holdings, Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot PLUS
15 CK Hutchison Holdings Ltd	Industriële Conglomeraten	Hong Kong	Reductie CO2 uitstoot PLUS
16 Conagra Brands, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Access to Nutrition
17 Costco Wholesale Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
18 CSX Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
19 Danaher Corporation	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
20 Eli Lilly and Company	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
21 Eni SpA	Olie, gas & brandstoffen	Italië	Mensenrechten & Governance
22 FAST RETAILING CO., LTD.	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
23 General Electric Company	Industriële Conglomeraten	Verenigde Staten	Mensenrechten & Governance
24 General Mills, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
25 George Weston Limited	Consumentengoederen Distributie & Retail	Canada	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
26 Gildan Activewear Inc.	Textiel, kleding en luxeproducten	Canada	Kleding en circulariteit
27 Grupo Bimbo SAB de CV	Voedselproducten	Mexico	Access to Nutrition
28 Heidelberg Materials	Bouwmaterialen	Duitsland	Mensenrechten & Governance
29 Henkel AG & Co. KGaA	Huishoudelijke producten	Duitsland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
30 Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	Kleding en circulariteit
31 Hershey Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
32 Hydro One Ltd.	Elektriciteitsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
33 Indorama Ventures Public Co.	Chemicaliën	Thailand	Reductie CO2 uitstoot PLUS

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
34	Industria de Diseno Textil, S.A.	Detailhandel	Spanje	Kleding en circulariteit
35	Industrias Penoles SAB de CV	Metaal & Mijnbouw	Mexico	Klimaatadaptatie en water
36	Infineon Technologies AG	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Duitsland	Klimaatadaptatie en water
37	J. M. Smucker Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
38	Jazz Pharmaceuticals Plc	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
39	Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Consumentengoederen Distributie & Retail	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
40	Kellogg Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
41	Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	Kleding en circulariteit
42	Kimberly-Clark Corp	Huishoudelijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
43	Kinder Morgan Inc	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot PLUS
44	Kroger Co.	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
45	L'Oreal SA	Persoonlijke verzorgingsproducten	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
46	Martin Marietta Materials, Inc.	Bouwmaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
47	Meiji Holdings Co., Ltd.	Voedselproducten	Japan	Access to Nutrition
48	Mitsubishi Chemical Holdings Corporation	Chemicaliën	Japan	Reductie CO2 uitstoot PLUS
49	Mondelez International, Inc. Class A	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
50	Newcrest Mining Limited	Metaal & Mijnbouw	Australië	Klimaatadaptatie en water
51	Nippon Sanso Holdings Corporation	Chemicaliën	Japan	Reductie CO2 uitstoot PLUS
52	Nokia Oyj	Communicatieapparatuur	Finland	Mensenrechten & Governance
53	Norfolk Southern Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
54	Nucor Corporation	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
55	Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Reductie CO2 uitstoot
56	ONEOK, Inc.	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
57	Polski Koncern Naftowy (PKN) ORLEN S.A.	Olie, gas & brandstoffen	N/A	Reductie CO2 uitstoot PLUS
58	Procter & Gamble Company	Huishoudelijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
59	Proximus SA de droit public	Telecommunicatie divers	België	Mensenrechten & Governance
60	Qorvo, Inc.	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
61	Repsol SA	Olie, gas & brandstoffen	Spanje	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
62	Rio Tinto plc	Metaal & Mijnbouw	Verenigd Koninkrijk	Klimaatadaptatie en water
63	Royal Ahold Delhaize N.V.	Consumentengoederen Distributie & Retail	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
64	Sanofi	Geneesmiddelen	Frankrijk	Access to Healthcare
65	Siemens AG	Industriële Conglomeraten	Duitsland	Mensenrechten & Governance
66	Solvay SA	Chemicaliën	België	Reductie CO2 uitstoot PLUS

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
67 Sony Group Corporation	Producenten van huishoudelijke apparatuur	Japan	Mensenrechten & Governance
68 Southwest Airlines Co.	Luchtvaartmaatschappijen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
69 Steel Dynamics, Inc.	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
70 Suntory Beverage & Food Ltd.	Dranken	Japan	Access to Nutrition
71 Sysco Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
72 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Geneesmiddelen	Japan	Access to Healthcare
73 Telenor ASA	Telecommunicatie divers	Noorwegen	Mensenrechten & Governance
74 The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Access to Nutrition
75 Thermo Fisher Scientific Inc.	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
76 TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
77 Tyson Foods, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
78 Uber Technologies, Inc.	Passiersvervoer	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
79 Unilever NV	Persoonlijke verzorgingsproducten	Nederland	Access to Nutrition
80 Union Pacific Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
81 United Parcel Service, Inc. Class B	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot PLUS
82 V.F. Corporation	Textiel, kleding en luxeproducten	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
83 Valero Energy Corporation	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
84 Vanguard International Semicon	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Taiwan	Klimaatadaptatie en water
85 Vodafone Group Plc	Mobiele telecommunicatie	Verenigd Koninkrijk	Mensenrechten & Governance
86 Volkswagen AG	Automobielen	Duitsland	Reductie CO2 uitstoot PLUS
87 Werner Enterprises Inc	Wegtransport	United States	Klimaat en Transport 2
88 Zalando SE	Detailhandel	Duitsland	Kleding en circulariteit
89 ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit

9.3. Lijst van ondernemingen; Normatieve Dialogen

Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1 ABB Ltd.	17-4-2023	Corruptie
2 Accenture Plc	15-10-2022	Arbeidsnormen
3 Actividades de Construccion y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
Actividades de Construccion y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
4 Activision Blizzard, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
5 Adani Ports & Special Economic Zone Ltd.	15-4-2022	Mensenrechten
6 AES Gener SA	15-7-2020	Milieu
7 Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
8 Alibaba Group Holding Limited	17-4-2023	Corruptie
9 Alphabet Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	16-10-2023	Corruptie
10 Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
Alphabet Inc. Class C	16-10-2023	Mensenrechten
11 Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
12 AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
13 Amgen Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
14 AngloGold Ashanti Ltd.	17-7-2023	Mensenrechten
15 Anheuser-Busch InBev	15-7-2022	Arbeidsnormen
16 Apple Inc.	17-7-2023	Arbeidsnormen
17 Baidu, Inc.	17-4-2023	Corruptie
18 Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023	Milieu
19 Barclays PLC	15-10-2022	Mensenrechten
20 Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Mensenrechten
Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Mensenrechten
Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Milieu
Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Milieu
21 Bayer AG	16-10-2023	Milieu
22 Bunge Limited	17-4-2023	Milieu
23 Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
24 Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
25 China Gas Holdings Limited	15-2-2023	Mensenrechten
26 Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
27	Compass Group PLC	17-4-2023	Arbeidsnormen
28	Consolidated Edison, Inc.	17-4-2023	Milieu
29	Daqo New Energy Corp.	15-7-2021	Arbeidsnormen
30	Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
31	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
32	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
33	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Arbeidsnormen
	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Mensenrechten
34	Ecopetrol SA	17-4-2023	Arbeidsnormen
	Ecopetrol SA	17-4-2023	Milieu
35	Electricite de France SA	15-2-2023	Corruptie
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
36	Empresas Copec SA	15-7-2022	Mensenrechten
37	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
38	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
39	Eni SpA	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
40	Experian PLC	17-4-2023	Mensenrechten
41	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Mensenrechten
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
42	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
43	First Quantum Minerals Ltd.	15-2-2023	Milieu
44	Fortescue Metals Group Ltd.	15-2-2023	Arbeidsnormen
45	GCL Technology Holdings Limited	17-7-2023	Arbeidsnormen
46	Glencore plc	15-10-2022	Corruptie
	Glencore plc	17-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
47	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
48	Hon Hai Precision Industry Co., Ltd.	15-10-2020	Arbeidsnormen
49	Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	15-4-2022	Corruptie
50	Hyundai Heavy Industries Holdings Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
51	Iberdrola SA	17-7-2023	Mensenrechten
	Iberdrola SA	17-7-2023	Milieu

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
52	Kohl's Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
53	Lens Technology Co., Ltd.	15-7-2021	Arbeidsnormen
54	LG Chem Ltd.	15-10-2022	Mensenrechten
55	LG Electronics, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
56	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2023	Corruptie
57	Lundin Mining Corporation	16-10-2023	Milieu
58	Lyft, Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen
59	Macy's Inc	15-4-2022	Arbeidsnormen
60	Mallinckrodt Plc	15-1-2020	Mensenrechten
61	Marriott International, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
62	McDonald's Corp.	17-7-2023	Arbeidsnormen
63	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
64	Meituan	15-1-2022	Corruptie
65	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
66	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
67	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	15-2-2023	Milieu
68	Norfolk Southern Corporation	17-7-2023	Milieu
69	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
70	Paramount Global	17-10-2022	Arbeidsnormen
71	Pegatron Corp	15-1-2021	Arbeidsnormen
72	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
73	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
74	Petroperu SA	15-4-2022	Milieu
75	Porsche Automobil Holding SE	17-10-2022	Milieu
76	PT Indofood Sukses Makmur Tbk	17-4-2023	Arbeidsnormen
77	PT Pertamina (Persero)	15-4-2022	Milieu
78	Renault SA	15-10-2022	Milieu
79	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
80	Rio Tinto plc	15-2-2023	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-2-2023	Milieu
81	Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten

Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
Shell plc	15-7-2022	Milieu
Shell plc	15-7-2022	Milieu
82 SK Innovation Co., Ltd	17-2-2020	Corruptie
83 Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
84 Starbucks Corporation	17-7-2023	Arbeidsnormen
85 Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
86 STRABAG SE	15-4-2022	Mensenrechten
87 Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
88 Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
89 TC Energy Corporation	15-2-2023	Mensenrechten
90 Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	15-1-2020	Mensenrechten
91 The Chemours Company	17-7-2023	Milieu
92 The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
93 T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Arbeidsnormen
T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
94 Tokyo Gas Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
95 Top Glove Corp. Bhd.	14-2-2022	Arbeidsnormen
96 Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
97 TotalEnergies SE	15-7-2022	Mensenrechten
TotalEnergies SE	15-7-2022	Milieu
98 Toyota Motor Corp.	15-2-2023	Milieu
99 Tyson Foods, Inc.	17-10-2022	Arbeidsnormen
100 Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
101 Universal Health Services, Inc. Class B	16-10-2023	Mensenrechten
102 Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
103 Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
104 Volkswagen AG	15-10-2022	Milieu
105 Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
106 Wilmar International Limited	15-1-2020	Milieu
107 Woodside Energy Group Ltd.	17-10-2022	Milieu
108 Xiamen CD Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
109 Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu

Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu

9.4. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

- 1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;
- 2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

- 3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;
- 4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;
- 5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;
- 6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

- 7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;
- 8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;
- 9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

- 10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

9.5. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering Principe

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen Principe

Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

9.6. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 9.6.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

9.7. Begrippen- en afkortingenlijst

TABEL 9.7.1 BEGRIPPENLIJST

Begrip	Uitleg
CO2-voetafdruk	Met behulp van een CO2-voetafdruk verkrijgt een organisatie inzicht in de totale uitstoot van broeikasgassen, veroorzaakt door de organisatie, een proces of een product.
Asset management	het professionele beheer van vermogens van particulieren en instituten gericht op het realiseren van een optimaal beleggingsresultaat.
Best in-class	De best in class-benadering voor sustainable investing betekent beleggen in ondernemingen die binnen hun sector vooroplopen op het gebied van voldoen aan ESG-criteria.
Corporate Governance	Het geheel van regels, praktijken en processen op basis waarvan een onderneming wordt bestuurd en het management wordt gecontroleerd. Corporate governance heeft betrekking op goede bestuurspraktijken en de basisprincipes, rechten, verantwoordelijkheden en verwachtingen van de directie van een organisatie. Een goed gestructureerd corporate governance-systeem stemt de belangen van alle belanghebbenden binnen een onderneming, zoals aandeelhouders, het management, klanten, leveranciers, financiers, de overheid en de gemeenschap, op elkaar af. Zo'n systeem ondersteunt de langetermijnstrategie van een onderneming.
Engagement	Een actieve dialoog tussen beleggers en ondernemingen op het gebied van milieu, maatschappij en corporate governance. Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen.
ESG-integratie	De structurele integratie van informatie over factoren op het gebied van ESG in het besluitvormingsproces voor beleggingen. Duurzame beleggers geloven dat duurzaamheid een materiële impact heeft op het resultaat van ondernemingen. Rekening houden met financieel relevante duurzaamheidsinformatie leidt dan ook tot betere beleggingsbeslissingen.
Fiduciair management	Uitbesteding van werkzaamheden op het gebied van vermogensbeheer.
Leefbaar loon	Een leefbaar loon is een loon waarmee een werknemer kan voorzien in basisbehoeftes van zijn of haar gezin; van voeding, gezondheidszorg, kleding, huisvesting tot scholing.
Normatieve dialoog	Het Normatieve Engagement heeft als doel structurele schendingen van UN Global Compact principes, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden.
Proxy voting	Stemmen op Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen. Proxy voting betekent stemmen bij volmacht. In Angelsaksische landen gebruikelijk systeem waarbij aandeelhouders op de vergadering van aandeelhouders kunnen stemmen zonder naar de vergadering toe gaan. Vaak wordt via online platformen een stem uitgebracht.
Remuneratiecommissie	Commissie die is samengesteld uit leden van de RvC die voorstellen doet aan de RvC over beloning en de overige arbeidsvoorwaarden van het bestuur (en soms ook het hogere management) van een onderneming. De commissie kan zich laten adviseren door externe deskundigen.
Stranded Assets	Stranded Assets zijn activa op de balans van ondernemingen die snel hun waarde verliezen als gevolg van gedwongen afschrijvingen door klimaatverandering. Dit komt doordat het vinden en opwekken van energie met fossiele brandstoffen onder druk staat door regelgeving om het klimaat te beschermen.
Thematische dialoog	De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.
Uitsluiten	Het uitsluiten van sectoren of ondernemingen uit een beleggingsportefeuille als ze niet voldoen aan specifieke ESG-criteria. Beleggers kunnen ervoor kiezen een lijst van controversiële landen of ondernemingen uit te sluiten die niet voldoen aan internationale overeenkomsten of verdragen, zoals producenten van controversiële wapens.

TABEL 9.7.2 AFKORTINGENLIJST

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieurapportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
ISS ESG	...	Een onafhankelijk onderzoeksbureau
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
MSCI		ESG data aanbieder
OESO Richtlijnen	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OECD Guidelines for Multinational Enterprises of en zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OECD lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 2 graden opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabiliteit. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is opgesteld door Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Disclaimer uitsluiting

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.